

TYÖELÄKE 5 | 2011

TE

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

MINISTERI PAULA
RISIKKO ODOTTAA
VAIHTOEHTOJA
ELÄKEKYSYMYKSIIN
.....

**RATKAISUJA
EI VOI ENÄÄ
LYKÄTÄ**

Perusidealtaan yksinkertainen ja pitävä

Yhdeksänvuotias Lauri sanoo tässä lehdessä suurin piirtein näin, että jos on ollut ensin töissä ja sitten otetaan sieltä pois, että nuoremmat pääsivät töihin, on työeläkkeellä ja saa rahaa tiettyyn määrään asti.

Aika osuvasti sanottu. Niinhän se työeläke toimii, perusidealtaan yksinkertaisesti. Ei tarvitse edes tietää, että työeläke on vakuutus vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta. Vakuutusperiaate on sinänsä arvokas ja toimiva, mutta riittää, että tietää jokaisen ansaitun euron kerryttävän tietyn karttumaprosentin mukaan eläkettä. Sen verran aikanaan saa, kuinka paljon on työskennellyt.

Ensi vuonna käynnistyy EU:n teemavuosi Aktiivinen ikääntyminen ja sukupolvien välinen solidaarisuus. Teema on ajankohtainen. Viimeaikaiset työeläketä kantiilta tai toiselta koskevat uutiset ovat herättäneet toinen toisensa jälkeen keskusteluketjun, joka kilpistyy lopulta sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden ympärille.

Miksi me joudumme työskentelemään pidempään kuin edeltäjämme? Miksi eläkkeet pienenevät suhteessa palkkoihin tulevaisuudessa? Miksi vanhemmat työntekijät eivät anna tilaa nuoremmille? Kaikkea tällaista kysytään ja aivan ymmärrettävästi.

Toisaalta kysytään, miksei minun eläkkeeni ole kasvanut vuosien saatossa? Miksi taitettu indeksi ei ole kasvattanut eläkettä tarpeeksi suhteessa palkkoihin? Miksi nuoret haluavat syrjäyttää vanhat eivätkä arvosta heitä? Nämäkin ovat päteviä kysymyksiä.

Oikeudenmukaisuus on vaikea ja osin subjektiivinenkin käsite. Siitä huolimatta laskelmilla voidaan yrittää saada eväitä arvioida oikeudenmukaisuutta. Pystytään päättämään muun muassa karkeaan arvioon, millaiseksi muodostuu maksettujen eläkevakuutusmaksujen ja saatujen eläke-etuuksien suhde ja mitä tämä olisi vuosituotoksi muutettuna.

Nuoremmille ikäluokille työeläkevakuutus tuottaa noin 2,5 prosentin vuotuisen reaaliuoton. Ei hassumpi tuotto erityisesti, kun sitä vertaa sijoituksen lähes olemattomaan riskiin. Paljon parjattujen suurien ikäluokkien "vuosituotto" on prosenttiyksikön korkeampi kuin heitä nuorempien.

Tuottoepäsuhtauden vuoksi ei kuitenkaan kannata nousta barrikadeille, vaan kyse on lähinnä luonnonlaista: myöhemmät sukupolvet joutuvat maksamaan heitä vanhempien edut silloin, kun järjestelmät ovat vasta kehitysvaiheessa. Sitä paitsi oikeudenmukaisuuteen kuuluu niin paljon muutakin kuin eläke, esimerkiksi elintaso ja moninaiset elämän mahdollisuudet, joita nuoremmille on auennut.

Kehitysvaiheeseen kuuluu sekin, että aina uudet, työeläkkeelle siirtyvät ikäluokat saavat edeltäjiään korkeampia eläkkeitä. Tuore tutkimustieto kertoo, että eläkkeellä on pärjännyt 2000-luvulla ihan kohtalaisesti.

Työeläke kehittyy toki myös muutoin edelleen, ja syytäkin on. Huoltosuhteen valtava muutos olisi ollut edessä joka tapauksessa. Suurten ikäluokkien olemassaolo on vain viivästyttänyt muutoksen näkyviin tuloa.

On kuitenkin jotain, minkä ei soisi työeläkkeessä muuttuvan. Perusidea on nimittäin edelleen hyvä. Työeläke ei valikoi pätkeä eikä pitkää työsuhdetta, ei pientä tai suurta palkkaa, euro kuin euro kartuttaa eläkettä – myös kansainvälisen finanssikriisin aikana. Kansalaisten luottamus tähän perusperiaatteeseen on edelleen hyvä. Sitä tulee vaalia ja sen arvoinen kannattaa olla.

Kati Kalliomäki
päätoimittaja

Toimitus

Päätoimittaja: Kati Kalliomäki | Toimituspäällikkö: Anne Iivonen | Toimitusneuvosto: Outi Hartikainen, Kalervo Koistinen, Roope Noronen, Eija Pahlala, Toni Pekka, Staffan Sévon ja Mika Vidlund | Julkaisija: Eläketurvakeskus | Tilaukset ja osoitteenmuutokset: palvelupiste@etk.fi, Puhelin 010 751 2500, Fax (09) 148 1172 | Osoite: 00065 Eläketurvakeskus | Puhelin 010 7511 | Fax 010 751 2205 | www.etk.fi | 46. vuosikerta | Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa, seuraava lehti ilmestyy helmikuussa (20.2.2012) | Helsinki 2011 | PunaMusta Oy | ISSN-L 0564-5808, ISSN 0564-5808 (Painettu), ISSN 1799-5221 (Verkkajulkaisu) | Kannen kuva: Karoliina Paatos | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen, Kipinä | Sisäisivujen paperi Galerie Fine Silk 70 g/m² | Kannen paperi Galerie Art Silk 130 g/m²

Sisältö

TYÖELÄKE 5 | 2011

4 Ministeri Risikko odottaa lähtölaukausta jo alkuvuonna
Kello käy ja eläkepolitiikassa äänenpainot vahvistuvat. Sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** sanoo, että lähtölaukausta eläkeratkaisujen tekemisessä ei voi enää lykätä.

8 Työeläkkeiden pitkän aikavälin tulevaisuuden näkymiä
Eläketurvakeskus on julkaissut uudet lakisääteisiä eläkkeitä käsittelevät pitkän aikavälin laskelmat.

11 Koskinen
Jäähvääskolumnissaan **Lasse Koskinen** tarkastelee julkisuuden valokeilaan noussutta sijoitustoiminnan tuotto-odotusta – onko se parametri vaade, tavoite, toive vai ainoastaan paras olettama?

12 Lasten suusta: "Kun on vanha, on kestävyysvaje"
Yleensä eläkekysymyksissä on tapana turvautua alan asiantuntijoihin. Lue, minkälaisia mielikuvia lapset liittävät eläkealan termeihin ja eläkeläisiin.

14 Eläkkeensaajien taloudellinen asema kehittyi hyvin
Osastopäällikkö **Mikko Kauton** asiantuntija-artikkeli pohjaa Eläketurvakeskuksen uuteen tutkimusraporttiin, joka osoittaa sekä toimeentulon että eläkkeiden kehittyneen vuosina 2000–2010 huomattavasti paremmin kuin luullaan.

16 Eläkkeiden käsittely kiihtyy Kevassa
Kevan eläkejohtaja Helena Pankakoski toteaa, että suuruus ei aina merkitse hitautta, sillä liki 1,3 miljoonan vakuutetun ja eläkkeensaajan laitoksessa Kevassa eläkehakemukset käsitellään ennätystahtia.

18 Kokemuksen ääntä
Työeläkeyhtiö Varmassa tehdään määrätietoista työtä työkyvyttömyyden torjunnassa. Kasvot työlle antaa eläkeratkaisuasiantuntija **Leena Puurunen**.

24 Asiantuntija-artikkeli
Tutkija **Nina Kahma** toteaa artikkelissaan, että 2000-luvun keskusteluissa ei enää ajatella, että luokkajako olisi yksinomaan tuotantovälineiden omistukseen tai poliittiseen puoluekantaan perustuvaa.

25 Työssä halutaan jatkaa pidempään
Työeläkevakuuttajat TELAn haastattelututkimuksessa selviää, että suomalaisten halu jatkaa työelämässä yli 63-vuotiaana on edelleen noususuunnassa.

26 Pallo hallussa
Ulkomaanpalstalleen tiedottaja **Peter Lindström** kokosi parhaat palat ulkomaisten eläkeasioiden uutistarjonnasta.

28 Euroopan mailla eroja järjestelmissään
Monessa muussa maassa ansiotyö kartuttaa eläkettä yhden sijaan useasta työeläkejärjestelmästä. Euroopan maiden yhdenmukainen vertaileminen on vaikea tehtävä asiantuntijallekin.

30 Työeläke välttämätön kuin vesi
Työeläkepäivässä näkökulma kääntyi rakenteiden tasolta ihmiseen. Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Jukka Rantala** vertasi työeläkettä jokaisen ihmisen välttämättömään perustarpeeseen, veteen – ja työeläkejärjestelmää vesilaitokseen.

32 Työelämän polku tukevammalle uralle
Työelämän polkua ei pidä jättää työntekijöiden kompuroitavaksi. Tähän Lassila & Tikanoja havahtui ja ryhtyi täysremonttiin työkykyjohtamisessaan.

34 Työkyvyttömyystapaukset vaikuttavat maksuluokkaan
Sopimustyönantajan työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyysosaan vaikuttavat esimerkiksi työnantajan koko ja yrityksen eläketapaukset.

35 Nimitykset

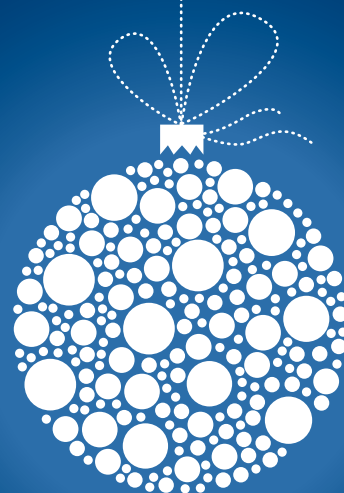
36 Tiedoksi

37 Luin kirjan
Yhdyskunta-sarjakuva

38 Toinen ajattelija
Lehden kirjoittajavieras **Jarna Pasanen** näkee kasvuun pohjaavassa talousajattelussa uhkakuvia, joilla on vaikutusta myös eläkkeisiin.

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

*Hyvää joulua
ja menestystä
50-vuotiaan työeläkkeen
merkkivuodelle 2012!*

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

REPORTAASI

Pikku-Pii muutti kaiken

Bäckströmeillä lapsen syntymä laittoi asiat uuteen tärkeysjärjestykseen. Perhesyyt menevät nyt kaiken muun edelle. Esikoinen pakotti tuoreet vanhemmat pohtimaan tulevaa eläketurvaansa.

s. 20

osiaali- ja terveysministeri **Paula Risikon** mukaan lähtölaukausta eläkeratkaisujen tekemisessä ei voi lykätä enää. Hän odottaa **Jukka Rantalan** vetämältä eläkeneuvotteluryhmältä vaihtoehtoisia malleja mahdollisimman pian, jo alkuvuonna. Työryhmä on ottanut haasteen vastaan ja neuvottelut ovat jo käynnissä.

Teksti: Anne Iivonen | Kuvat: Karoliina Paatos

✂️ Risikko toteaa, että työeläkeasiat valmistellaan kolmikantaisesti. Työeläkkeiden kehittämisessä on kyse mitä suurimmassa määrin työmarkkina-asiasta.

Hänen mukaansa nykyisessä eläkejärjestelmässä kaikki vaihtoehdot on arvioitava, jotta 50-vuotiaan työeläkejärjestelmän tulevaisuus voidaan varmistaa. Ratkaisuja etsivät nyt eläkejärjestelmän parhaat asiantuntijat.

– Työmarkkinajärjestöt ovat keskeisiä tekijöitä eläkekysymyksissä, Risikko sanoo.

Vaihtoehtoisia polkuja kohti yhteistä päämäärää

– Tarvitsemme vaihtoehtoisia polkuja tarkasteltavaksi, joilla asiassa voidaan edetä, Risikko toteaa.

Ministeri on esittänyt työmarkkinajärjestöjen eläkeneuvotteluryhmälle, että se laatisi ehdo-

Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko patistaa eläkeneuvotteluihin vauhtia

Lähtölaukaus alkuvuonna?

Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantala on vetäjänä eläkeneuvotteluryhmässä, jolta sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko odottaa vaihtoehtoja arvioitavaksi jo alkuvuonna.

tukset, joilla tavoitteet työurien pidentämisestä, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamisesta ja riittävän eläketurvan varmistamisesta saavutetaan. Tämä on linjassa myös hallitusohjelmaneuvotteluissa päätetyn kanssa.

Työmarkkinajärjestöt ovat sitoutuneet neuvottelemaan ja toteuttamaan tarpeelliset toimet Rantalan vetämässä ryhmässä.

– Odotan viimeistään ensi vuoden alussa työryhmältä heidän johtopäätöksiään, esityksiään ja sitoumuksiaan, Risikko painottaa.

Eläkeneuvotteluryhmää on syksyllä täydennetty myös valtion ja Kevan edustuksella.

Risikko ei aio jäädä sivustaseuraajaksi

Sen ministeri Risikko tekee selväksi, että eläketurvaa tarvitaan ja ihmisten luottamus eläkejärjestel-

mään on edelleen hyvä. Eläketurvan tarkoituksena nyt ja vastakin on taata hyvän elämän edellytyksiä.

Suurin osa nyt maksettavista eläkkeistä kustannetaan nyt työssä olevien palkoista maksettavista eläkemaksuista.

– Eläkejärjestelmä on sukupolvien välinen ketjukirje ja siksi sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on otettava järjestelmässä ja sen kehittämisessä huomioon, totesi Risikko marraskuussa Työeläkepäivässä.

Minkä roolin hän aikoo itse ottaa eläkepolitiikan ohjaamisessa?

– Kyllä tarkoitukseni on ottaa aktiivinen rooli tavoitteiden saavuttamiseksi. Työurien pidentämisessä ei ole kyse pelkästään eläketurvan sisältöön ja rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä.

Ministeri näkee, että työurien pidentäminen on paljon laajempi asia. Eläkepolitiikan ohella tärkeitä asioita ovat työkyvyn edistäminen ja työhy-

vinvoinnin parantaminen. Pitkään opetustyötä tehneenä hän myös sanoo, että koulutuspoliittisilla ratkaisuilla on merkitystä.

– Erityisen tärkeää on lisätä osatyökykyisten työssäkäyntiä. Samoin työkyvyttömyyttä aiheuttavien sairauksien ja haittojen ennaltaehkäisy, hoito ja kuntoutus ovat tärkeitä tavoitteen saavuttamiseksi, hän sanoo.

Nouseeko eläkeiän alaraja 63 vuodesta?

Mikä on ministerin mielestä riittävä työuran pituus, jotta sillä turvaa kohtuullisen vanhuuseläkkeen? Riittääkö 35, 40 vai 45 tehtyä työvuotta hyväksi ja säälliseksi työuran pituudeksi?

– Yhtä oikeaa vastausta tarpeeksi pitkäksi työuraksi ja kohtuulliseksi vanhuuseläkkeeksi ei mielestäni ole, sillä niihin vaikuttavat niin mo-

Työeläkepäivään osallistui tänä vuonna lähes 800 työeläkealan ammattilaista. Heistä enin osa työeläkeyhtiöiden ja -laitosten henkilöstöä, mutta joukossa on myös päätöksentekijöitä ja virka-mieskuntaa.

net tekijät kuten yksilön omat tarpeet, tuotanto-toiminnan vaatimukset ja eläketurvan rahoitus, hän muotoilee.

Eläketurvakeskuksen järjestämässä Työeläkepäivässä Risikko oli pääpuhujana. Päivään koontuneille työeläkealan ammattilaisille ja alan toimijoille ministeri esitti puheenvuoronsa aikana spontaanin kysymyksen. Hän kysyi, kuinka moni salissa olevista aikoo jatkaa työuraansa yli vanhuuseläkeiän alaikärajan eli 63 ikävuoden jälkeen. Yleisöstä, noin 800 henkilön joukosta, syntyi vähänlaisesti liikettä. Kourallinen nosti kätensä ylös, ja arveli jatkavansa työuraa loppupäästä.

Hän toteaa kuitenkin, että keskimääräistä työuraa on saatava pidemmäksi, jotta voimme turvata hyvinvoinnin ja taloudellisen toimeentulon tulevaisuudessa.

Työnteolla ansaitsee parhaimman turvan

Nykyisellään työurien alkupäässä opiskelusta työelämään siirtyminen katsotaan olevan liian hidasta. Ministeri Risikko motivoi nuoria astumaan ajoissa mukaan työelämään.

– Välivuodet ja pitkä opiskeluaika ovat monine vapauksineen mielenkiintoisia, mutta eivät jatkon kannalta yksinomaan myönteisiä.

– Työtä jos vain on, siitä saa parhaimman toimeentulon ja taloudellisen turvan. Työssä voi toteuttaa itseään ja saada sosiaalisia kontakteja, joita ei muualta saa. Alati kansainvälistyvässä työelämässä menestyminen edellyttää, että osaamista ja kokemusta työstä on alettu kartuttaa mahdollisimman varhain, ministeri kannustaa.

Kansainvälisesti katsottuna Suomessa on ensiluokkainen pakollinen ansioturvajärjestelmä. Esi-merkiksi varautuminen väestön vanhenemiseen on meillä onnistunut paremmin kuin monessa muussa maassa.

– Vertailun kärkisijoilla olo ei kuitenkaan tarkoita sitä, että työeläkejärjestelmä ei tarvitsi jatkuvaa kehittämistä. Toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen on suomalaisen eläke-

järjestelmän vahvuus, josta kannattaa pitää kiinni, hän sanoo.

Väestöllinen huoltosuhde heikkenee lähitulevaisuudessa

Väki elää yhä vanhemmaksi ja aktiiviväestön eli työtä tekevien joukko uhkaa jäädä aiempaa pienemmäksi. Ministerin mielestä väestön ikääntymiseen ja siitä seuraavaan huoltosuhteen heikkenemiseen on varauduttava myös työeläkejärjestelmässä.

– Nykyoletuksin tehdyt laskelmat osoittavat, että rahoituksellista kestävyyttä on parannettava, jotta voimme varmistaa riittävän eläketurvan myös tuleville eläkeläisille.

Risikko näkee tässä yhteyden sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen, asiaan, joka Työeläkepäivän seminaareissa nousi myös keskusteluun.

– Järjestelmän pitää olla oikeudenmukainen ja taloudellisesti kestävä myös sukupolvinäkökulmasta. Työurien pidentämisen lisäksi työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyyttä parannetaan huolehtimalla oikeasta työeläkemaksun tasosta ja eläkevaarojen sijoitustuotoista, hän sanoo.

Hän ei kuitenkaan panikoi. Pikemminkin rauhoittelee keskustelua työeläkeyhtiöiden sijoitustuottojen laskusta ja sen aiheuttamasta paineesta työeläkemaksuihin.

– Paine nostaa työeläkemaksuja on ollut tiedossa jo pitkään. Työeläkelaitosten sijoitusten tuotot ovat toki yksi tärkeä osa tätä yhtälöä. Mutta tuottojen laskulla ei kuitenkaan ole niin suurta vaikutusta eläkejärjestelmän rahoitukseen kuin viimeaikaisen uutisoinnin määrästä voisi päätellä.

– Ehdottomasti suurin vaikutus on sillä, että työssäkäyvien määrä suhteessa eläkeläisiin laskee, Risikko muistuttaa.

Ministeri ei arvaile tässä vaiheessa, millä keinovalikoimalla eläkeremonttiin ryhdytään: mennäkö pintaremontilla vai pistetäänkö suuri vaihde päälle. Paineita pinnan alla muhii, eikä vähiten julkisen talouden kestävyysvajeen paikkaamisessa.

Valtiovarainministeriön laskelmien mukaan kestävyysvajeessa on kyse neljän prosentin lisärahoitustarpeesta bkt:hen, jota alijäämäkuoppa saadaan täytetyksi. Rahassa tämä merkitsee 8–9 miljardia euroa, joka tarvittaisiin kestävyysvajeen kuromiseen umpeen. Valtiovarainministeriön ylijohtaja **Jukka Pekkarinen** esitteli nämä madonluvat samaisilla Työeläkepäivillä.

Ratkaisua etsitään sekä työpanoksen että työn tuottavuuden kasvusta. Näkeekö ministeri Risikko tässä tilanteessa pakkoratkaisuksi nykyisen vanhuuseläkeiän alarajan nostamisen 63 ikävuodesta?

– Eläkeneuvottelutyöryhmän työn ollessa kesken ei ole järkevää ennakoita tulevia muutoksia. Neuvottelija ei ole tarkoituksenmukaista häiritä kertomalla, mitä ryhmän pitää ehdottaa tai olla ehdottamatta.

– Annetaan ryhmälle työrauha ja maistellaan tuloksen sen jälkeen, ministeri vastaa kahvikupposen takaa.

Riskipuskuri nimensä mukaisesti

Työeläkepäivän tauolla keskustelu kääntyy *Risikko*-nimen alkuperään. Ministeri tuntee sanan etymologian eli että se pohjaa riski-sanaan. Vanhastaan sanan kirjoitusasu suomen kielessä oli muodossa 'risico'. Sillä on tarkoitettu riskiä, menetyksen, tappion tai muun epäedullisen tapahtuman mahdollisuutta tai uhkaa.

– Kyllä, kirkonkirjoissa nimi vanhaan tyyliin kirjoitettiin muotoon *Risico*. Olen tämän työssäni kääntänyt kätevästi edukseni, *riskipuskuriksi*.

– Riskipuskuria näinä aikoina tarvitaan, ministeri naurahtaa kahvikupposen ääressä Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantalalle.

Ministeri Risikko oli Työeläkepäivässä pääpuhujana 15. marraskuuta. Päivän ohjelmasta on lähemmin kerrottu lehdessä sivulla 30.

KUKA?

Paula Risikko

- sosiaali- ja terveysministeri 2011–
- terveystieteiden tohtori, ammattikorkeakoulun vararehtori
- kolmannen kauden kansanedustaja (kokoomus)
- kotipaikka Seinäjoki, syntynyt 1960 Ylihärmässä
- avioliitossa, puoliso toiminnanjohtaja Heikki Risikko, Aino-tytär
- harrastuksena ulkoilu ja koirat.

TYÖELÄKKEIDEN PITKÄN AIKAVÄLIN

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

Laskelmien tarkastelujakso ulottuu vuoteen 2080

 Suomen lakisääteinen eläkejärjestelmä on kattava ja pitkävaikutteinen. Tänään tehty työ kartuttaa eläkettä, jota voidaan maksaa vielä vuosikymmenien päästä. Lisäksi sukupolvet seuraavat toisiaan ja työntekijät kustantavat osan eläkeläisille maksetuista eläkkeistä. Eläkejärjestelmän kestävyys ja eläketurvan riittävyyden turvaamiseksi päättäjien avuksi tehdään arviolaskelmia ihmisiän verran eteenpäin tulevaisuuteen.

Eläketurvakeskuksen julkaisu *Lakisääteiset eläkkeet – Pitkän aikavälin laskelmat 2011* kääntää katseen kohti tulevaa, aina vuoteen 2080 asti. Hieman yksinkertaistaen voidaan sanoa, että laskelmat kuvaavat tulevaisuuden seurauksia, mikäli valitut oletukset toteutuvat ja nykyinen lainsäädäntö säilyy ennallaan.

Tässä artikkelissa esitellään raportin sisältö pääpiirteissään. Ensin käsitellään peruslaskelmaa ja sen taustalla olevia oletuksia, jonka jälkeen esitellään muutamia vaihtoehtoisia skenaarioita.

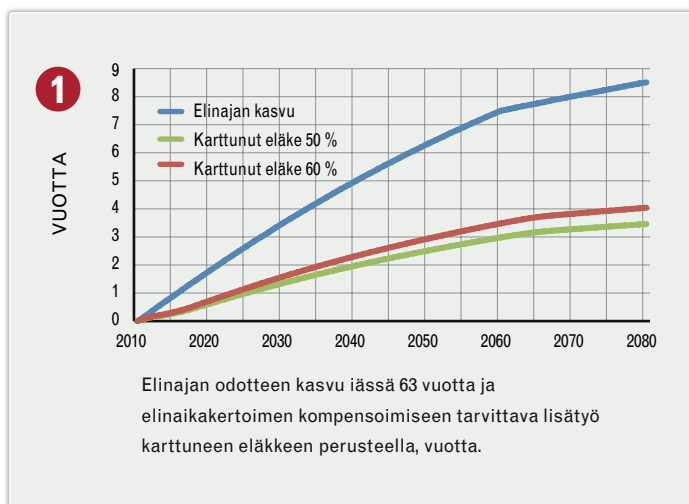
Väestöennuste laskelmien perustana

Laskelmien perustana käytetään Tilastokeskuksen vuoden 2009 väestöennustetta, johon on päivitetty tiedot toteutuneilta vuosilta. Alkuperäisen väestöennusteen ennustejakso ulottuu vuoteen 2060, joten ennustetta on jatkettu vuoteen 2080 asti.

Kuolevuus kehittyy väestöennusteessa nykyistä vauhtia puoli vuosisataa, jonka jälkeen kuolevuuden alenemismuutos on puolitettu. Tämä merkitsee 63-vuotiaiden miesten elinajan odotteen kasvamista 19 vuodesta 28 vuoteen 70 vuoden aikana. Vastaavasti 63-vuotiaiden naisten elinajan odote kasvaa 23 vuodesta 31 vuoteen samalla aikavälillä.

Elinaikojen pidentyessä vanhusväestön määrä lisääntyy. Vanhushuol-

Eläketurvakeskus on julkaissut uudet lakisääteisiä eläkkeitä käsittelevät pitkän aikavälin laskelmat. Ne tarjoavat väläyksen siitä, miltä työeläketurvan tulevaisuus voisi näyttää.

Eläkevarojen tuotto-oletus 3,5 prosenttia

 Eläkevarojen reaalitytuotoksi on oletettu 3,5 prosenttia vuodesta 2012 alkaen. Tuotto-oletusta on laskettu edellisestä raportista 0,5 prosenttiyksikköä ja valinta heijastelee alentunutta korkotasoa. Sen sijaan sijoitusten allokoinnin ja riskillisille sijoituksille maksettavan riskilisän on oletettu säilyvän lähes ennallaan.

Käytännössä eläkevaroilta saadun tuoton alentuminen puolella prosenttiyksiköllä tarkoittaisi noin yhden prosenttiyksikön nousupainetta eläkemaksussa pitkällä aikavälillä. Raportissa käytetty luku on kuitenkin vain oletus, eikä se pysty määrittämään miten varat tuottavat tulevaisuudessa.

Sijoitusten tuotto-oletusta mietittäessä kuultiin sekä asiantuntijoiden mielipiteitä että tutkittiin historiallisia tuottoja.

Uusien sijoitussääntöjen tultua voimaan vuonna 1997 eläkevaroilta on saatu 4,5 prosentin reaalitytuotto (geometrinen keskiarvo vuosilta 1997–2010). Hyvien sijoitusvuosien lisäksi aikavälille mahtuu it-kuplan puhkeaminen ja vuoden 2008 finanssikriisi.

Ulkopuoliset asiantuntijat pääsivät kertomaan mielipiteensä kesäkuussa Eläketurvakeskuksen järjestämässä seminaarissa. Asiantuntijoiden mielipiteet vaihtelivat, mutta pääosin sijoitusten tuotto-odotus arvioitiin matalammaksi kuin aiemmin.

Lopullisen päätöksen laskelmissa käytettävistä oletuksista ovat tehneet raportin laatijat ja he myös vastaavat niistä.

Mikko Sankala

tosuhde kasvaa 26,5 prosentista 44 prosenttiin vuosina 2010–2030. Tämän jälkeen kasvu hidastuu. Vuonna 2080 huoltosuhte on 54 prosenttia.

Väestöennusteen perusteella voidaan laskea myös arvio elinaikakertoi-
mesta kullekin syntymävuodelle. Elinaikakertoimen vaikutuksen voi kom-
pensoida työskentelemällä pidempään. Kuvassa 1 esitetään 63-vuotiaan eli-
najan odotteen kasvu ja elinaikakertoimen kompensoimiseen vaadittava
työskentely, kun eläkettä on karttunut 50 tai 60 prosenttia palkasta.

Myöhemmin eläkkeelle

Koko väestön työllisyysennuste on laskettu Eläketurvakeskuksen rekisteri-
tietojen perusteella käyttäen ns. kohorttikomponenttimenetelmää. Mene-
telmän lähtökohtana ovat havaitut työvoimaosuudet sekä ikä- ja sukupuol-
ikohtaiset työvoimaan siirtymis- ja poistumistodennäköisyydet.

Ennusteen mukaan työllisyysaste kasvaa vuoteen 2030 asti, jonka jäl-
keen se pysyy lähes muuttumattomana. Työllisten lukumäärä kasvaa vuo-
sina 2010–2015, säilyy likipitään ennallaan vuosina 2015–2030 ja lähtee lie-
vään kasvuun vuodesta 2030 eteenpäin.

Eläkkeellesiirtymistodennäköisyyksiä määrittäessä on oletettu, että
vuoteen 2025 mennessä 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote nousee
61,2 vuoteen. Tämä johtuu osittain työttömyyseläkkeiden loppumisesta ja
osittain julkisten alojen eläkeikien muuttumisesta vastaamaan paremmin
TyEL:ia.

Väestöennusteen mukaan tulevat sukupolvet ovat aikaisempia terveem-
piä. Lisäksi koulutustaso on korkeampi, joten työkyvyttömyysriskin on ole-
tettu olevan matalampi. Terveysten ja työolojen parantumisen sekä elin-
aikakertoimen kompensoimisen on oletettu lykkäävän vanhuuseläkkeelle
siirtymistä. Vanhuuseläkealkavuuden on oletettu alenevan noin 15 prosenttia
ja työkyvyttömyysalkavuuden viisi prosenttia vuodesta 2010 vuoteen 2025.
Vastaavan kehityksen on oletettu jatkuvan vuoteen 2060 asti.

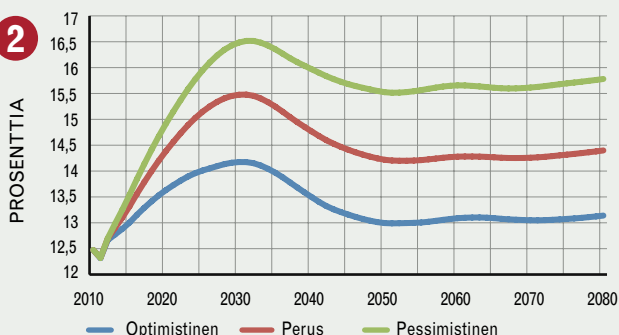
Maltillisen kasvun olettamukset

Lähipuosina ansiotason kasvu ja inflaatio vastaavat elokuussa Eläketurva-
keskuksessa laadittua suhdanne-ennustetta. Vuodesta 2012 eteenpäin ansio-
tason reaalisen kasvuvauhdin on oletettu olevan 1,6 prosenttia ja inflaation
1,7 prosenttia vuodessa.

Eläkevarojen reaalitytuotoksi on oletettu 3,5 prosenttia vuodesta 2012 alka-
en. Tuotto-odotusta on laskettu edellisestä raportista 0,5 prosenttiyksikköä.

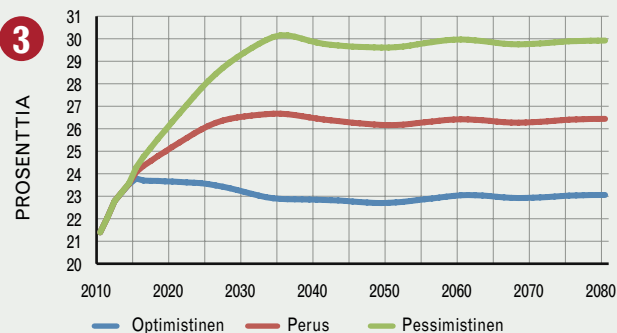

2

Lakisääteiset eläkemenot 2010–2080, prosenttia BKT:sta.

3

TyEL-maksu 2010–2080, prosenttia palkkasummasta.

Eläkemeno kasvaa vuoteen 2030 asti

Työeläkemeno suhteessa työtulosummaan kasvaa nykyisestä 25,6 prosentista 34,1 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tämän jälkeen eläkemeno lähete laskuun ja tasaantuu noin 31 prosenttiin kahdessa vuosikymmenessä.

TyEL:n mukainen menoprosentti on korkeimmillaan noin 30 prosenttia vuonna 2030. Tämän jälkeen menoprosentti ei muutu oleellisesti.

Keskimääräisen eläkkeen ostovoima kasvaa yli kaksinkertaiseksi laskentajakson aikana nykyisestä 1 370 eurosta 3 321 euroon kuukaudessa. Keskieläkkeen suhde keskipalkkaan nousee vielä jonkin aikaa ja laskee sitten 40,2 prosenttiin vuoteen 2080 mennessä. Suhteen laskeminen johtuu lähinnä elinaikakertomesta.

Myös maksut nousevat menojen kasvaessa

Menojen kasvaessa myös maksut nousevat laskelmassa. Vuonna 2010 yksityisen sektorin palkansaaajien eläkemaksut ja -menot olivat 21,4 prosenttia palkkasummasta. Maksut ja menot säilyvät yhtä suurina vuoteen 2015 asti, jonka jälkeen menot kasvavat pysyvästi maksuja suuremmiksi.

TyEL-maksu nousee 2030-luvun alkuun saakka ja asettuu sitten noin 26–27 prosenttiin palkoista. Puolet maksun korotuksista tehdään työntekijän maksuosuuteen. Tällöin alle 53-vuotiaan työntekijän maksu nousee nykyisestä 4,7 prosentista 7 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Menojen ja maksujen erotus rahoitetaan eläkevarojen tuotoilla. Tästäkin huolimatta varojen suhde palkkasummaan kasvaa lievästi koko laskentajakson ajan.

Vaihtoehtoiset kehityskulut tarkastelussa

Edellisissä kappaleissa on esitelty peruslaskelmassa käytetyt oletukset ja niistä seuraavat tulokset. Peruslaskelman lisäksi raportissa kuvataan myös vaihtoehtoisten kehityskulkujen vaikutuksia tuloksiin. Raportissa on tarkasteltu esimerkiksi eläkkeiden alkavuuden, työllisyyden kehityksen, ansiotason kasvun ja eläkevarojen tuoton vaikutusta eläkemaksuihin ja -menoihin sekä keskieläkkeeseen.

Optimistinen skenaario on laskettu yhdistämällä eläkkeiden matala alkavuus, ansiotason nopea kasvu ja 4,5 prosentin reaaliset sijoitustuotot. Tällöin eläkkeellesiirtymisikä käyttäytyy hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen tavoitteen mukaisesti ja ansiotaso sekä sijoitustuotot kehittyvät suunnilleen

kuten vuosina 1997–2010. Vaikutukset eläkemenoihin ja -maksuihin ovat huomattavat (Kuvat 2 ja 3). Eläkemeno suhteessa BKT:een jää yhden prosenttiyksikön matalammalle tasolle kuin peruslaskelmassa ja TyEL-maksu 3,5 prosenttiyksikköä matalammalle tasolle.

Pessimistisessä skenaariossa yhdistyvät eläkkeiden korkea alkavuus, ansiotason hidaskasvu ja matalat sijoitustuotot. Tällöin eläkemeno suhteessa BKT:een ja TyEL-maksu kasvavat korkeammiksi kuin peruslaskelmassa (Kuvat 2 ja 3).

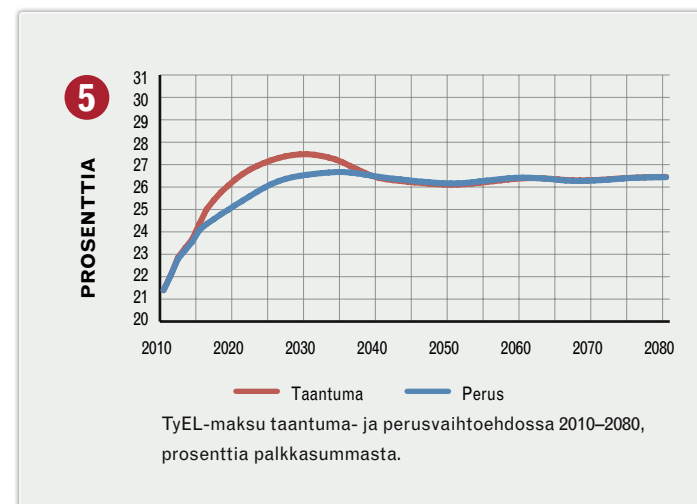
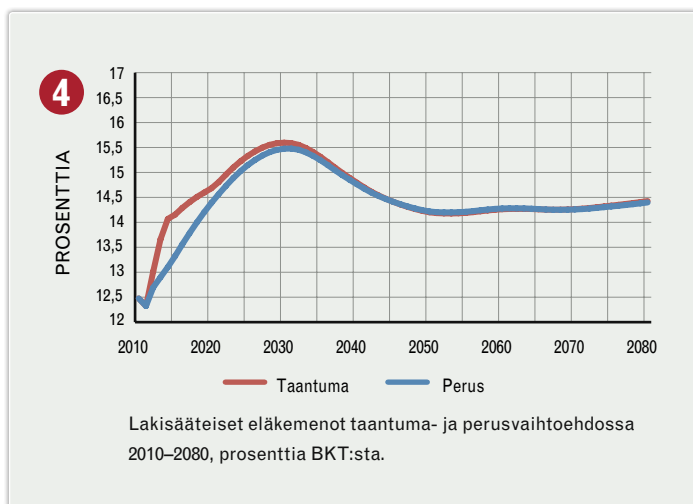
Peruslaskelmassa lähivuosien talouskehitys vastaa elokuussa 2011 arvioitua kehitystä. Sen jälkeen epävarmuus finanssimarkkinoilla on kasvanut. Lähivuosien huonon suhdannekehityksen vaikutuksia on mallinnettu olettamalla, että 2010-luvulla työllisyysaste supistuu, ansiotason kehitys on hitaampaa ja sijoitustuotot jäävät matalammiksi. Tämän jälkeen palataan peruslaskelman oletuksiin. Oletusten vaikutus näkyy laskentajakson alkupäässä, jonka jälkeen palataan peruslaskelman mukaiselle uralle (Kuvat 4 ja 5).

Mikko Sankala

Kirjoittaja on matemaatikko
Eläketurvakeskuksen suunnitteluosastolta.

Lähde: Elo, K. & Klaavo, T. & Lahti, S. & Risku, I. & Sihvonen, H. & Vaittinen, R.:
Lakisääteiset eläkkeet – Pitkän aikavälin laskelmat 2011. Eläketurvakeskuksen
raportteja 2011:5.

Eläkejärjestelmän rahoituksen kompassi

Tunnelma on kuin Linnan juhlia odotellessa. Tavallista on, että viikkoja ennen pitkän tähtäimen suunnittelumallin (PTS-malli) laskelmien julkaisua lehdissä arvaillaan taustaoletuksia ja sitä suosiiko laskelman tulos haukkoja vai kyyhkyjä.

Julkisuuden valokeilat kerää mediaseksikäs sijoitustoiminnan tuotto-odotus. Spekulointi käy kuumana – onko sijoitustuottojen parametri vaade, tavoite, toive vai ainoastaan paras oletama?

Lopputuloksen kannalta tärkein oletus palkkasumman tulevasta kehityksestä jää harmaana hiirulaisena vähälle huomiolle.

Kompassi vai kristallipallo

PTS-laskelmilla ei ole yhtä pitkiä perinteitä kuin linnan juhlilla, mutta on niitäkin laadittu jo puoli vuosisataa – nykymuotoisena 1980-luvun alkupuolelta.

Nämä joka toinen vuosi julkaistavat laskelmat kertovat kompassin tavoin suunnan, johon eläkejärjestelmän rahoitus kehittyi seuraavina vuosikymmeninä.

Ennusteita PTS-suunnat ovat vain siinä rajoitetussa mielessä, että lähtökohtana ovat viimeisimmät tilastot ja nykyinen järjestelmä jo sovittuine tai testauksen kohteena olevine muutoksineen. Tämä lähtökohta on välttämätön, jotta laskelmia voidaan hyödyntää eläkejärjestelmän kehitystyössä.

Tavanomaisissa ennusteissa huomioitaisiin myös todennäköiset rahoitustilannetta korjaavat järjestelmän muutokset. Tässä tosin kristallipallo olisi tarpeen.

Väestö- ja talouskehitykseen liittyvät taustaoletukset ovat luonteeltaan jonkin verran spekulatiivisia. Perinteisesti nämä PTS-mallin oletukset ovat vaikuttaneet maltillisilta.

Laskelmat tehokäytössä

PTS-kompassi on välttämätön eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyysarvioinnissa ja ohjaustoimenpiteiden suunnittelussa. Uudet PTS-suunnat herättävät kysymyksiä.

Ensimmäinen kysymys kuuluu – onko suunta pysyvä? Tulkintaa hankaloittaa se, että arvioidussa suunnassa ei tarkalleen pysytä vaikka eläkejärjestelmää ei muutettaisi mitenkään.

Toinen kysymys kuuluu – kuinka nopeasti eläkejärjestelmän muutostyö kannattaa aloittaa? Päätöstä vaikeuttaa se, että perusteluna on väistämättä epävarma arvio tulevaisuuden kehityskulusta.

Lisäksi PTS-laskelmat nostavat esiin eläkelaitoksen hallituksen strategiatyöhön liittyviä kysymyksiä, joiden käsittely vaatii syvällistä eläkealan osaamista.

Eläkevaroja löytyy myös pienten ja nuorten ikäluokkienkin turvaksi, sillä aiemmat sukupolvet ovat säästäneet reilut 130 miljardia euroa. PTS-suunnasta poikkeamisen syynä – kustannusten yllättävä kasvun mielessä – on ollut arvio suomalaisten eliniän odotettua suuremmasta pitenemisestä.

Rahoitusvaje saadaan korjattua sillä, että pitenevää vanhuuseläkeikää edeltää pitenevä työssäoloaika – tämä lohduksi nuorisolle.

Suomen työeläkejärjestelmässä on monta säätöparametria. PTS-mallilla suoritettavien herkkyysanalyysien avulla sopivat säädöt yleensä löytyvät. Toisin on tähän maahan välillä tarjotun maksuperusteisen eläkejärjestelmän kohdalla. Sen rakenne on liian alkeellinen PTS-mallilla analysoitavaksi.

Onneksi tutkimusartikkeli *Getting feedback on defined contribution pension plans* (B-J. MacDonald ja A. Cairns) ja kirja *Rethinking Pension Reform* (F. Modigliani ja A. Muralidhari) onnistuvat läpivalaise-

maan tämänkin vaihtoehdon. Arvio on tyyli.

Uudet PTS-laskelmat ovat vapaasti kansalaisten luettavissa. Tämä herättää kritiikin, joka osaltaan auttaa reagoimaan muuttuvan maailman vaatimuksiin. Hyvä niin.

Tosin joitakin kritikoita sijoitusomaisuus houkuttaa kuin hunajapurkki karhun poikasta.

P.S. Tämä on viimeinen kolumni Koskinen. Toivotan lukijoille hyvää jatkoa!

Lasse Koskinen

Kirjoittaja on Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun dosentti.

"Kun on vanha, on kestävyysvaje"

Lasten suusta

Yleensä eläkekysymyksissä on tapana turvautua alan asiantuntijoihin. Minkälaisia mielikuvia lapset liittävät eläkealan termeihin ja eläkeläisiin? Rantauduimme Helsingin Käpylän peruskoulun 3A-luokkalaisten pariin ja kysyimme heiltä eläkeasioista.

Näitä kysyttiin

- 1 Mitä tulee mieleen seuraavista sanoista:
 - työeläke?
 - eläkeputki?
 - huoltosuhde?
 - kannustinkarttuma?
 - kestävyysvaje?
- 2 Tunnetko ketään eläkeläistä, kenet?
- 3 Mitä eläkeläiset tekevät?
- 4 Mikä sinusta tulee isona?
- 5 Minkä ikäisenä työstä voi jäädä eläkkeelle?
- 6 Miksi pitää tehdä töitä ennen kuin pääsee eläkkeelle?
- 7 Mitä aiot tehdä eläkkeellä?

Marja Kari, 9 vuotta

- 1 Työeläke on se, jos on eläkkeellä, mutta hakee töitä.
- 2 Eläkeputki on vähän niin kuin työ.
- 3 Huoltosuhde on rahaa ja työtä, sitä että pidetään huolta vanhuksista.
- 4 Kannustinkarttuma on sitä, että kannustetaan eläkkeeseen.
- 5 Kun on vanha, on kestävyysvaje.
- 6 En.
- 7 Eläkeläiset on paljon kotona ja reissussa, yleensä toreilla. Ne lukee paljon sanomalehtiä ja käy kaupoissa.
- 8 Eläintenhoitaja.
- 9 65-vuotiaana.
- 10 Että saa rahaa.
- 11 Nukun, luen ja käyn kaikissa kaupoissa.

"Jos on lakkautettu töistä, saa rahaa sieltä putkesta."

– Lauri Inkinen

Lauri Inkinen, 9 vuotta

- 1 Jos on ollu ensin töissä ja sit otetaan sieltä pois, että nuoremmat pääsee töihin, on työeläkkeellä. Sitten saa rahaa tiettyyn määrään asti.
- 2 Jos on lakkautettu töistä, saa rahaa sieltä putkesta.
- 3 On kurssi, missä nuoret opettelee, mitä töissä tehdään. Siellä voi olla muunkin ikäisiä.
- 4 Kannustetaan, että ne tekis enemmän töitä ja sais sitten enemmän palkkaa eläkkeellä.
- 5 Kun on kestävyysvaje, pörssi on alhaalla. Sitten ne lomauttaa ihmisiä.
- 6 Hiljan, se on äitin tuttu.
- 7 Eläkeläiset kerää kaikki suvun marjat, käy mökillä uimassa ja saunassa ja paistelee makaraa.
- 8 Auton tuunaaja. Tykkään autoista, niistä voi tehdä niin hienoja. Ja moottorin äänestä, siksi haluan tuunata.
- 9 60-vuotiaana.
- 10 Saa rahaa, että voi elättää perhettä. Siitä on hyötyä: kun tekee töitä, vaikka kännykkätehtaassa, ihmiset saa kännyköitä.
- 11 Aion elää tavallista vanhuksen elämään. Käyn lapsien luona ja pyydän kyydin joltain tutulta, jos olen liian vanha ajamaan.

Juho Issakainen, 9 vuotta

- 1 Kun eläkeläiset on vapaasti töissä, ne on työeläkkeellä.
- 2 Eläkeputkeen voi mennä pelaamaan korttia. Ne ketkä ei ole töissä eläkkeellä, pelaa korttia eläkeputkessa.
- 3 Jos naapurilta on hajonnu pyörä, niin voi auttaa ja korjata sen.
- 4 Se liittyy kannustamiseen. Kun kannustaa jotain lätkäjoukkuetta esim. IFK:ta, menee peleihin ja oikein kunnolla fanittaa, saa kannustinkarttuman.
- 5 Jos tavara hajoaa, on kestävyysvaje.
- 6 En tunne.
- 7 Eläkeläiset pelaa korttia ja kattoo telkkaria. Eläkkeellä on vapaa-ajalla, voi käydä vapaasti kaupassa. Eläkeläiset matkustelee usein Ruotsissa ja Amerikassa.
- 8 Hornnettilentäjä tai kauppias. Mun isä on kauppias, sillä on kauppa, jatkan ehkä sitä.
- 9 60–65-vuotiaana.
- 10 Saa palkkaa, ei oo köyhä.
- 11 Eläkkeellä aion olla tietokoneella ja pelata korttia, Uunoa ja Ässä.

Sanojen selitykset

Työeläke

Ansioityöstä saatuihin vuosiansioihin perustuva eläke. Mitä pitempään työskentelee, sitä paremman eläkkeen aikanaan saa. Työeläkettä karttuu kaikista työansioista ikävuosina 18–67. Saatua ansio voi olla palkkaa tai yrittäjän tuloa.

Eläkeputki

Eläkeputkella tarkoitetaan pitkäaikaistyöttömän oikeutta työttömyysturvan lisäpäiviin sen jälkeen, kun 500 päivän enimmäismäärä on täyttynyt. Lisäpäiväoikeus on erilainen eri ikäryhmille.

Huoltosuhde

Taloudellinen huoltosuhde kuvaa sitä osuutta väestöstä, jonka työlliset joutuvat elättämään. Eriksen määritellään väestöllinen huoltosuhde, jossa verrataan työikäisen väestön määrää lasten ja vanhusten määrään.

Kannustinkarttuma

Palkitsee 63 vuotta täytäneen henkilön työssä jatkamisen noin kaksinkertaisella eläkekertymällä. Myös superkarttumaksi kutsuttu kannustinkarttuma on 4,5 prosenttia vuosityöansioista tai YEL-työtulosta.

Kestävyyssvaje

Kertoo kuinka paljon veroastetta tulisi nostaa tai menoastetta alentaa, jotta julkinen talous olisi pitkällä aikavälillä kestävä pohjalla.

Teksti: Antti Karkiainen

Kuvat: Kari Lindstedt

Mondli Ketola, 9 vuotta

- 1 Työeläke on sitä, että on eläkkeellä, mutta tekee kuitenkin töitä.
- 2 En osaa sanoa.
- 3 Jos pitää jostain huolta, on huoltosuhde. Vaikka vahtii, ettei lapsi tee mitään pahaa.
- 4 Kannustinkarttuma on sitä, että kannustaa toista tekemään jotain. Jos on vaikka joku vaikea tehtävä koulussa.
- 5 Jos ei jaksakaan tehdä ees helppoja matikantehtäviä, on kestävyysvaje.
- 6 En.
- 7 Eläkeläiset nukkuu ja tekee ruokaa. Ne harastaa jumppaa ja uintia.
- 8 Poliisi, koska saa valvoa teitä ja ottaa kiinni rosvoja.
- 9 50–60-vuotiaana
- 10 Jos ei tee töitä, on laiska.
- 11 Aion matkustaa ja tehdä ruokaa, varmaan käydä jumpassakin.

Joel Taulasto, 9 vuotta

- 1 Mielenkiintoinen kysymys. Se käy töissä, mutta se on kuitenkin eläkkeellä.
- 2 Jos on pitkän aikaa eläkkeellä, on eläkeputkessa.
- 3 Jos on vanhemmat eronnu, ja isä hoitaa lapsia viikon ja äiti viikon, se on huoltosuhde.
- 4 Ei tule mitään mieleen.
- 5 Kestävyyssvaje on työtä, joka kestää vähän aikaa.
- 6 Mun äitin isä Toivo ja isän isä Seppo.
- 7 Seppo vie meitä välillä uimaan ja asuu Puistolassa. Se matkustelee Intiassa.
- 8 Opettaja ala- ja yläkouluun, koska se on kivaa.
- 9 70-vuotiaana.
- 10 Vaikka sen takia, että oppisi jotakin.
- 11 Aion harrastaa liikuntaa.

”Jos ei jaksakaan tehdä ees helppoja matikantehtäviä, on kestävyysvaje.”

– Mondli Ketola

Timi Leskinen, 9 vuotta

- 1 Työeläke on niin kuin osa-aikaeläke: välillä on eläkkeellä ja välillä töissä.
- 2 Semmoinen ihminen, joka tykkää olla eläkkeellä, on eläkeputkessa.
- 3 Jos on töissä jossain ja huoltaa sitä huonosti, on huoltosuhteessa. Ne on semmoisia huoltomiehen hommia.
- 4 Jos on hävinny jossain kisassa ja joku kannustaa, saa kannustinkarttumaa.
- 5 Kaikki mikä ei kestä on kestävyysvajeessa.
- 6 Pappa on eläkeläinen ja mummi osa-aikaeläkeläinen.
- 7 Pappa on kotona tai mökillä. Se kalastaa ja välillä se käy Virossa.
- 8 En tiedä vielä.
- 9 Jos on ollut paljon poissa töistä, pääsee myöhemmin eläkkeelle. Muut pääsee 50–60-vuotiaana.
- 10 Että saa rahaa ja voi hankkia itelleen ruokaa.
- 11 Aion matkustaa paljon Norjassa.

Eläkkeensaajien taloudellinen asema kehittyi hyvin

Mikko Kautto
tutkimusosaston päällikkö
Eläketurvakeskus

Eläketurvaa koskeva julkinen keskustelu on usein sävyllään pessimististä. Eläketurvakeskuksen uusi tutkimusraportti Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo 2000–2010 osoittaa eläkkeiden kehittyneen huomattavasti paremmin kuin luullaan.

★ Eläkkeiden reaaliarvo on kasvanut 2000-luvun aikana edellistä vuosikymmentä nopeammin.

★ Eläkeläiskotitaloudet ovat säilyttäneet suhteellisen asemansa.

★ Eläkeläisten väliset tuloerot ja köyhyysriski ovat kasvaneet koska erityisesti työkyvyttö-myysseläkkeensaajilla kehitys on ollut muita heikompaa.

2000-luku kasvun aikaa eläketurvassa

★ Tämän vuosituhannen alku on ollut eläketurvassa kasvun aikaa. Eläkkeensaajien määrä on kasvanut kymmenessä vuodessa kahdella sadalla tuhannella. Yhä suurempi osa eläkeläisistä saa työeläkettä. Ikärakenteen ja työmarkkinamuutosten takia vanhuuseläkkeelle siirtyminen on lisääntynyt kun taas varhennetuille eläkkeille siirtyminen on vähentynyt. Näistä muutoksista johtuen myös eläkemenot ovat nousseet huomattavasti.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana myös keskieläke on noussut reaalisesti 20 prosenttia. 1990-luvulla kasvu oli huomattavasti hitaampaa. Kokonaiseläkkeen nousuun on vaikuttanut nimenomaan vanhuuseläkettä saavien määrän kasvu. Vanhuuseläkkeellä olevien keskimääräinen kokonaiseläke oli 2010 reaalisesti 26 prosenttia korkeampi kuin 2000. Sen sijaan keskimääräinen työkyvyttömyyseläkkeen taso ei ole juurikaan muuttunut.

Kun vuonna 2000 yli puolet maksetuista eläkeistä oli alle 1 000 euroa kuussa, alle tonnin eläkkeiden osuus vuonna 2010 oli kolmannes. Suomessa asuvien eläkkeensaajien keskieläke oli vuonna 2010 1 373 euroa. Uusilla vanhuuseläkkeensaajilla keskimääräinen omaeläke on noussut kymmenessä vuodessa vuoden 2010 rahassa 1 400 eurosta miltei 1 800 euroon.

Koko tutkitun ajanjakson eläkkeellä olleilla eläketaso nousi reaalisesti 13 prosenttia. Heilläkin eläkkeiden kasvu on siis ollut työeläkeindek-

sin nousuvauhtia nopeampaa, joskaan ei yhtä voimakasta kuin ansiotason kehitys.

Nousuun ovat vaikuttaneet indeksikorotusten lisäksi eläkelajeissa tapahtuneet muutokset mutta vahvasti myös kansaneläkkeiden tasoon tehdyt muutokset. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on tehty viisi merkittävää tasokorotusta kansaneläkkeisiin. Tänä vuonna voimaan tullut takuueläke on edelleen nostanut pienimpiä eläkkeitä.

Eläkeläisten suhteellinen asema ei ole heikentynyt

★ Keskimääräinen vanhuuseläke oli 2010 noin 50 prosenttia keskiansioista (kuva 1). Vanhuuseläke on pysytellyt verraten tasaisesti tällä tasolla koko ajanjakson ajan. Työkyvyttömyyseläkkeiden huonompi kehitys näkyy keskiansioihin suhteutettuna heikkenemisenä. Uudet vanhuuseläkkeet ovat keskiansioihin suhteutettuna olleet koko 2000-luvun 60 prosentin tasolla.

Keskimäärin eläkkeensaajatalouksien tulosta yli kolmannes on muita kuin eläketuloja. Kun huomioidaan nämä ja kotitalouden muidenkin jäsenten tulot, vuosikymmenen lopussa eläkeläiskotitaloudessa asuvien käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden olivat noin 1 800 euroa kuukautta kohden. Toisin sanoen myös eläkeläisten ostovoima on parantunut noin neljänneksellä, sillä vuoteen 2000 verrattuna vuositulot kasvoivat reaalisesti yhteensä 4 500 eurolla (Kuva 2).

Eläkeläisten tulokehitys on ollut nopeinta 65–74-vuotiaiden ikäryhmässä.

Eläkkeensaajien toimeentulo on pysynyt koko 2000-luvun alun 70–74 prosentissa ammatissa toimivien toimeentulosta. Koko väestön toimeentuloon verrattuna eläkeläisten toimeentulon taso oli 85 prosenttia vuonna 2009.

Suurin osa eläkkeensaajista on kokenut toimeentulonsa verraten helpoksi. Kohtuullisen hyvää taloudellista tilannetta kuvaa se, että eläkeläisten toimeentulokokemukset ovat lähellä työssä käyvien kokemuksia, ja huomattavasti paremmat kuin työttömien tai opiskelijoiden käsitykset.

Eläkkeensaajien taloudellisen aseman jatkuvuudesta kertovat myös eurooppalaiset vertailutiedot. Niiden valossa Suomi on eläkeikäisten kannalta edelleen keskimääräinen eurooppalainen maa. Suomalaisten suhteellisessa asemassa ei ole juuri tapahtunut muutosta 2000-luvun alun (suhteessa vanhoihin jäsenmaihiin) tai puolivälin jälkeen (suhteessa kaikkiin jäsenmaihiin).

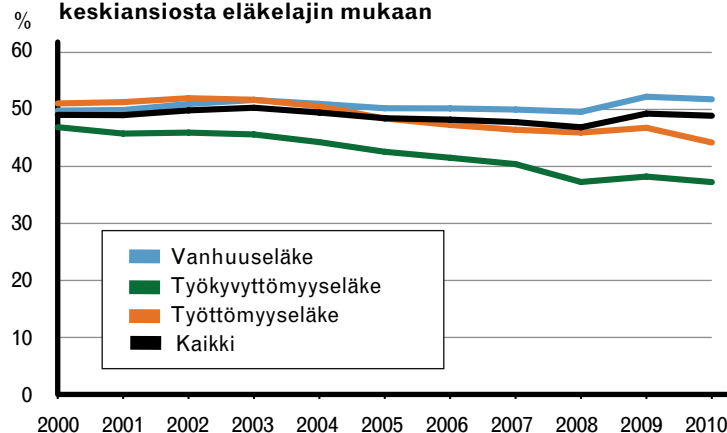
Työkyvyttömyyseläkkeensaajat ja köyhyysriski huolenaiheita

★ Vaikka keskimäärin eläkkeensaajilla on mennyt kohtuullisesti, kaikilla ei ole mennyt yhtä hyvin. Eläkeläisten joukossa on huomattavan paljon pienillä tuloilla eläviä.

Erityisesti työkyvyttömyyseläkkeensaajien asemassa tapahtunut muutos kannattaa noteerata.

1

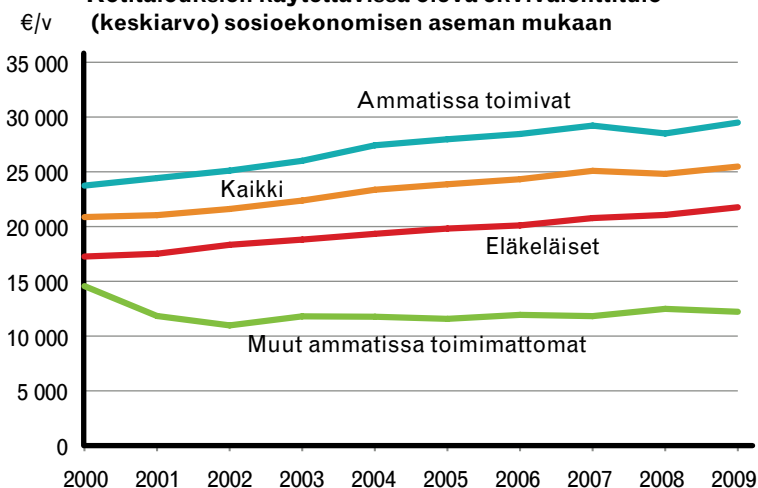
Omaeläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke vuosina 2000–2010 prosentteina kyseisen vuoden keskiansiosta eläkelajin mukaan

Vuodesta 2008 alkaen kansaneläke ei enää sisällä eläkkeensaajan asumis- ja hoitotuen osuutta.

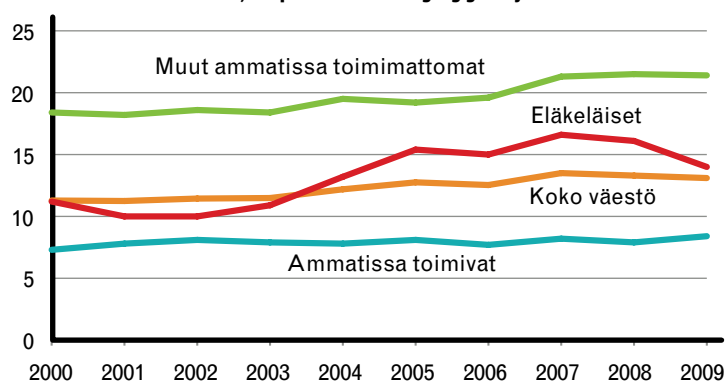
2

Kotitalouksien käytettävissä oleva ekvivalenttitulo (keskiarvo) sosioekonomisen aseman mukaan

3

Köyhyysriskit koko väestössä ja sosioekonomisen aseman mukaan, 60 prosentin köyhyysraja

”Eläkkeensaajien määrä on kasvanut kymmenessä vuodessa kahdella sadalla tuhannella. Yhä suurempi osa eläkeläisistä saa työeläkettä.”

Keskimääräisen työkyvyttömyyseläkkeen taso on 2000-luvulla säilynyt reaalisesti käytännössä samalla tasolla. Työkyvyttömyyseläkkeet ovat siten aikaisempaa kauempana keskiansioista (Kuva 1).

Työkyvyttömyyseläkkeensaajien suhteellisen aseman heikkeneminen näkyy myös toimeentulotarkasteluissa. Heidän asemansa on heikentynyt sekä muihin eläkkeensaajaryhmiin nähden että ammatissa toimivien tulotasoon verrattuna.

Eläkeläisväestön köyhyysriskit ovat erityisen korkeita yksin asuvilla alle 55-vuotiailla eläkkeensaajilla. Yksin asuvien köyhyysriski on moninkertainen kahden ja useamman hengen talouksiin verrattuna.

Saatujen tulosten yhdenmukaisuutta vahvistavat eläkkeensaajien omat kokemukset: alle 55-vuotiailla eläkkeensaajilla ja terveytensä huonoksi kokevilla toimeentulo on huomattavan usein hankalaa. Erittäin hankalaa se on joka viidennellä työkyvyttömyyseläkkeensaajalla.

Tuloerot eläkkeensaajaväestössä ovat hienoisesti nousseet. Ne olivat ajanjakson lopussa yhtä suuret kuin ammatissa toimivilla. Myös EU:ssa käytetyllä tavalla mitattu eläkeläisten köyhyysriski on noussut 2000-luvulla (Kuva 3).

Eläkeläisten väliset tuloerot ja köyhyysriski kasvoivat erityisesti 2000-luvun keskivaiheilla aina 2007 asti. Sen jälkeen tilanne on parantunut, mutta tasot ovat yhä 2000-luvun alkua korkeammat.

**Asiamiesverkosto
kunnissa verraton apu**

Eläkkeiden käsittely kiihtyy Kevassa

Keva on Suomen suurin työeläkelaitos. Suuruus ei aina merkitse hitautta, sillä liki 1,3 miljoonan vakuutetun ja eläkkeensaajan laitoksessa eläkehakemukset käsitellään ennätystahtia.

– Olemme tehneet asian eteen kovasti töitä, vaikka saammekin eläkekäsittelyn virtaviivaistamiseen tukea kunnallisen eläkelain (KuEL) lainsäädännöstä, toteaa Kevan eläkejohtaja **Helena Pankakoski**.

Vielä 2004 Kevan keskimääräiset hakemusten käsittelyajat olivat yksityiseen sektoriin ja valtioon nähden hitaimpia. Nykyään Kevaan tulleet hakemukset etenevät yksityisiin verrattuna eläkepäätökseen asti yli kaksi kertaa nopeammin.

Näin siitäkkin huolimatta, että tämän vuoden alusta Kevaan on yhdistetty valtion 180 000 ja kirkon 17 000 vakuutetun palvelu. Ensi vuonna asiakkaina ovat tulossa vielä Kelan noin 6 000 toimihenkilöä.

Miten Kevassa on osattu vaihtaa tällaiselle kiihdytyskaistalle?

Helena Pankakosken mukaan nopeammat käsittelyajat johtuvat ensisijaisesti yksityistä puolta suoraviivaisemmasta lainsäädännöstä.

– Esimerkiksi vanhuuseläkkeissä ei tarvitse yleensä odottaa viimeisen vuoden ansioita, hän sanoo.

Sähköistä palvelua ohjaa asiantunteva ihminen

Kevalla on oma sähköinen hakemispalvelu. Palvelun kautta KuEL-vakuutetut voivat työnantajansa eläkeasiamiehen avustuksella tehdä sekä

vanhuus- että osa-aika-eläkehakemuksen.

Vuonna 2010 sähköisesti Kevaan saapui 73 prosenttia kunta-alalta vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ja 84 prosenttia osa-aika-eläkkeen aloittaneiden hakemuksista.

Hakemispalvelun etuna on se, että hakemusten mukana tulevat tarvittavat ansio- ja palvelusuhteen päättymistiedot työnantajilta.

Vajaa 25 vuotta kehitetty eläkeasiamiesverkosto kunnissa ja kuntayhtymissä on Kevan eläkehakemuskäsittelylle verraton apu.

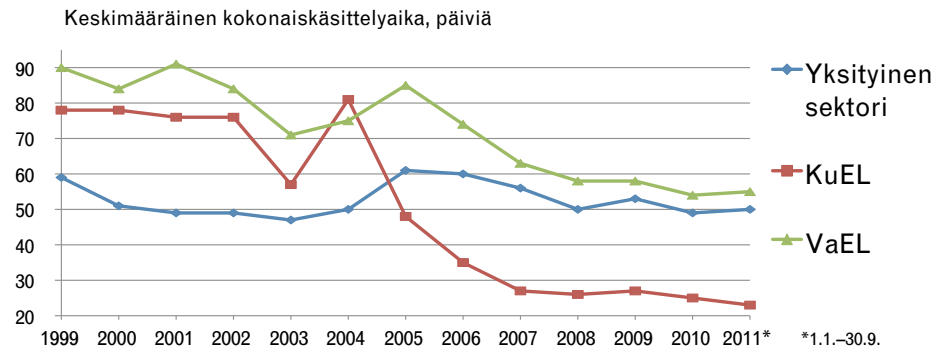
– Yleensä eläkeasiamiehet ovat henkilöstö- tai palkkahallinnon työntekijöitä, jotka tekevät asiamiestyötä sivutoimisesti. Suurimmalla kuntatyönantajalla, 40 000 ihmisen Helsingin kaupungilla on kuitenkin kaksi päätoimista eläkeasiamiestä, Pankakoski sanoo.

Kehitystahti kiihtyy edelleen

Lainsäädäntö ja infrastruktuuri antavat puitteet. Ennen kaikkea Kevassa on tehty hartiavoimin töitä eläkekäsittelyn tehostamiseksi kymmenen vuoden ajan ja työ jatkuu.

– Vuonna 2003 työkyvyttömyyseläkkeiden käsittelyä muutettiin siten, että eläkkeen arviointi ja

Vanhuuseläkehakemusten keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika työeläkejärjestelmässä

Kevan eläkejohtaja Helena Pankakoski painottaa, ettei heidän eläkekäsittelynsä nykyistä tehokkuutta ole saavutettu itsestään. Takana on kohta kymmenen vuoden kehitystyö, joka jatkuu ensi vuonna valmistuvalla isolla järjestelmä uudistuksella.

laskenta erotettiin toisistaan, mikä muutos näkyi heti käsittelyajoissa, Pankakoski valottaa.

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä automatisointia lisättiin edelleen. Uusi vaihe Kevan eläkeratkaisutoiminnassa alkaa ensi vuoden puolella, kun pitkään valmisteltu iso järjestelmä uudistushanke saadaan päätökseen. Tämän jälkeen kaikkien eläkeläisten mukaiset asiat käsitellään uudella käsittely- ja laskentajärjestelmällä samalla tavoin. Käyttöönottoaiheen jälkeen tavoitteena on yhtenäiset käsittelyajat eläkeläistä riippumatta.

– Tänä vuonna meillä on ollut haasteena saada valtion eläkehakemusten käsittely asetettuihin tavoitteisiin. Vuoden alkupuolella toimintojen siirron takia keskeytyksissä ollut valtion eläkelain mukaisten (VaEL) eläkehakemusten ruuhkaa kurotaan parhaillaan kiinni, Pankakoski hymyilee.

Teksti: Kimmo Kontio
Kuvat: Tuulikki Holopainen

Työeläkehakemus kaksi kuukautta ennen työn päättymistä

Vanhuus- ja myös osa-aikaeläkettä haetaan noin kaksi kuukautta ennen eläkkeelle jäämistä. Hakemukseen merkitään haluttu eläkkeen alkupäivämäärä.

Vanhuuseläkkeelle jäävän on muistettava irtisanoutua normaalin irtisanoutumisaajan puitteissa. Eläkehakemuksen liitteeksi tarvitaan työntäjän vahvistus työn päättymisestä.

Ulkomailta eläkettä hakevien on täytettävä liite U, johon merkitään tiedot työstä tai asumisesta ulkomailla.

Vuodesta 2005 voimassa olleen joustavan

eläkeiän takia vanhuuseläkettä maksetaan takautuvasti kolmelta kuukaudelta.

Eläkehakemuksen voi toimittaa mihin tahansa eläkelaitokseen, Kelan palvelupisteeseen tai Eläketurvakeskukseen. Eläkehakemuksia saa edellä mainituista paikoista. Oman eläkelaitoksen verkkopalvelusta tai Työeläke.fi-palvelusta, joista eläkettä voi hakea myös sähköisesti.

Kuntatyöntekijöitä ohjataan tekemään vanhuus- ja osa-aikaeläkehakemukset työnantajan sa eläkeasiamiehen luona eläkkeen hakemispalvelun kautta, jolloin eläkepäätöksen voi saada muutamassa päivässä.

Kunta-ammateissa jatketaan työntekoa osatyökyvyttömyyseläkkeellä

Kuntapuolen työkyvyttömyyseläkehakemuksista hylätään enää vain alle viides, kun yksityisellä puolella hylätään jonkin verran enemmän. Miltei samassa ajassa kunta-alalta työkyvyttömiksi joutuneiden keski-ikä on noussut selvästi.

Kevan vanhuuseläkepäätösten tehokkuuden tapaan tämänkin kehitys tuntuu nurinkuriselta, koska kuntasektorilla on paljon fyysisesti raskaita töitä, joissa voisi olettaa tekijöiden päinvastoin sortuvan ja hakeutuvan herkemmin eläkkeelle.

Kevan eläkejohtaja **Helena Pankakoski** selittää matalampia hylkäysprosentteja kunnallisen eläkelain (KuEL) ammatillisella työkyvyttömyysmäärittelyllä, missä jäljellä olevaa työkykyä peilataan hakijan omaan ammattiin, eikä yleensä työhistorian mukaisesti vastaaviin töihin. Lisäksi

osatyökyvyttömyyseläkkeiden määrä on kasvanut.

– Hoivaavista käsistä on pulaa, joten julkisille työnantajille on välttämätöntä saada pidettyä osaavia tekijöitään töissä jäljelle jääneellä työkyvyllään, Pankakoski pohtii.

Niinpä osatyökyvyttömyyseläke on nousut hyvin suosituksi. Vuonna 2010 kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä kuntatyöntekijöistä peräti 36 prosenttia siirtyi osatyökyvyttömyyseläkkeelle. Taustalla on työvoimarakenteellisten tekijöiden lisäksi puhtaasti rahallisia syitä.

– Työvoimavaltaisilla kuntatyönantajilla on tarjolla osa-aikaista työtä. Osatyökyvyttömyyseläkkeistä ei myöskään peritä työnantajalta varhaiseläkemenoerusteista maksua.

Teksti: Kimmo Kontio

Eläkeratkaisuasiantuntija Leena Puurunen luottaa yhteistyön voimaan:

Proaktiivinen yhteistyö tuottaa tulosta

Yritysjohdon, työterveyshuollon ja työeläkeyhtiön proaktiivinen yhteistyö tuottaa räätälöityjä työhön paluun malleja, säästää yritysten työkyvyttömyydestä aiheutuneita kustannuksia ja tarjoaa työntekijälle reittejä välttää työstä syrjäytymisen. Työeläkeyhtiö Varmassa tehdään määrätietoista työtä työkyvyttömyyden torjunnassa. Kasvot työlle antaa muun muassa eläkeratkaisuasiantuntija **Leena Puurunen**.

 58-vuotias nainen haki työkyvyttömyyseläkettä. Hän oli kirjoittanut hakemukseensa, että olen ”vanha romu, josta ei ole enää mihinkään”. Vuosikymmenet virvoitusjuomatehtaan liukuhihnalla raskaassa työssä olivat tehneet tepposensa: tuki- ja liikuntaelinaivat estivät paluun liukuhihnalle.

Eläkeratkaisuasiantuntija **Leena Puurunen** soitti hakijalle ja kertoi mahdollisuudesta tehdä työtä osatyökyvyttömyyseläkkeen turvin. Nainen kiinnostui. Eläkeratkaisuasiantuntija ei jättänyt asiaa sikseen, vaan soitti myös virvoitusjuomatehtaan työkykykoordinaattorille, löytyisikö naiselle kevennettyä osa-aikatyötä. Hänelle räätälöitiin kevyempää toimistotyötä, johon kuuluu muun muassa kahvin keittoa ja suojavarusteiden tilaamista.

– Tämä asiakkaamme ei olisi pärjännyt vielä eläkkeellä – niin reipas ja touhukas hän on. Ratkaisu koitui toimivaksi, ja nainen tuli kädestä pitäen kiittämään. Onnistunut konsultointi on parasta kiitosta työssäni, Leena Puurunen sanoo.

Firma sai pidettyä pitkäaikaisen työntekijän, varsinaisen tietopankin, työntekijä mielekästä osa-aikatyötä ja eläkeyhtiö välttyi yhdeltä ennenaikaiselta eläkkeeltä. Yhteiskuntakin hyötyi.

Kolmen yhteistyötä

Aina asiat eivät kulje niin mallikkaaksi kuin esimerkkimme kertoo, mutta yleisesti ottaen Varman malli on osoittautunut toimivaksi.

– Proaktiivisella otteella Varman asiakasyrityksissä on onnistuttu monessakin mielessä. Eräässä asiakasyrityksessämme kuntoutustuella olleista peräti 70 prosenttia palaa töihin, kun keskimäärin osuus on puolet vähemmän, Leena Puurunen sanoo.

Hänen mielestään on tärkeää, että työurien jatkamisen ja ennenaikaisen eläköitymisen torjuntaan on Varmassa annettu myös kasvot. Eläkeratkaisuasiantuntijat yhdessä kuntoutusasi-

antuntijoiden ja asiantuntijalääkäreiden kanssa muodostavat asiantuntijatiimin. Eläkeratkaisu- ja kuntoutusasiantuntijat käyvät säännöllisesti heille nimetyissä yrityksissä konsultointikäynneillä. ”Omat asiakkaat” voivat myös soittaa tutuille kontaktihenkilöille.

– Työhyvinvointi, kuntoutus ja eläkeasiat muodostavat kolmihyeyden. Siihen tarvitaan työterveyshuolto, yritysjohto ja työeläkeyhtiö. Keskiössä on työntekijä, jonka parhaaksi kaikki toimivat. Aivan oleellisen tärkeää on, että yrityksen ylin johto on sitoutunut yrityksen työkykyjohtamiseen.

Monta reittiä työelämän poluilla

Varman konsepti on selkeä. Varhaisen tuen malli on kaiken a & o. Kun työntekijä on pitkään ollut sairauslomalla, hänelle tarjotaan työkokeilua.

– Jos joudutaan työkyvyttömyyseläkevaiheen

KUKA?

Leena Puurunen

- eläkeratkaisuasiantuntija työeläkeyhtiö Varmassa vuodesta 2005
- vuosina 1987–1999 vakuutusyhtiö Pohjolassa
- vuosina 1999–2005 Liikennevakuutuksessa
- syntynyt 1965
- naimisissa, kaksi aikuista tytärtä
- harrastuksina koiran liikuttaminen, juoksu, spinning ja pump

Varhainen puuttuminen sairautslomiin ja työntekijän heikentyneeseen työkykyyn on oleellisen tärkeää. Kynnys palata työelämään kasvaa sitä mukaa kuin sairausloma-jakso pitenee, Leena Puurunen sanoo.

seen, ihmisen itsensä kannalta osatyökyvyttömyyseläke on parempi ratkaisu kuin lopullinen työkyvyttömyyseläkepäättös, Leena Puurunen sanoo.

Aiemmin on ollut ongelmana, että yrityksistä ei tahdo löytyä osa-aikatyötä osatyökyvyttömyyseläkeläisille.

– Tilanne on oleellisesti muuttunut kahden viime vuoden aikana. Yrityksissä nähdään vaivaa, että jäljellä olevaan työkykyyn mitoitetaan sopiva työ. Räättälöityjä ratkaisuja löytyy, kunhan asiaan pureudutaan. Siinä me eläkevakuuttajana voimme antaa omaa asiantuntemustamme.

Tottahan on niin, että osa työkyvyttömyyseläkkeen hakijoista on eläkkeelle suuntautuneita.

– On aina henkilökohtainen tragedia, kun tulee hylkäävä päätös eivätkä vaihtoehdot kiinnosta. 500 ansiosidonnaisen päivärahan jälkeen henkilö putoaa työmarkkinatuella, jos sillekään, mikäli puoliso tienaa jonkin verran. Yritän saada työnte-

kijän edes miettimään muita tarjolla olevia mahdollisuuksia, Leena Puurunen sanoo.

Ilmapiiiri kummittelee taustalla

Huono työilmapiiiri ei ole työkyvyttömyyseläkkeen myöntöperuste. Jos hankaluuksia työpaikalla on ilmennyt vuosia, se saattaa nakertaa ihmisen mielenterveyttä ja lopulta päädytään pisteeseen, että työterveyshuollon ja eläkeyhtiön on otettava kantaa työkyvyttömyyseläkeratkaisuun.

– Jos yrityksessä ei toimi varhaisen tuen malli eikä esimiestyö ole laadukasta, se näkyy eläkeyhtiössä kasvavina työkyvyttömyyseläkehakemuksina. Olemme usein työterveyshuollon kanssa yksituumaisia havainnoistamme työpaikalla. Työterveyshuolto tietää, mitä työpaikalla tapahtuu, mitkä syyt ajavat sairauslomille, milloin työkyvyttömyyden uhka on todellinen.

– Eläkeyhtiön asiantuntijoina emme tietenkään voi mennä neuvomaan yritysjohtoa, mutta voimme tuoda esille erilaisia vaihtoehtoja. Esimiesten kouluttaminen on yksi osa konseptia, sillä esimiehet ovat avainasemassa työhyvinvoinnin johtamisessa, mutta yritysjohton täytyy kylä olla vankasti tukena, Leena Puurunen sanoo.

Eläkeratkaisuasiantuntija ei vielä mieti omaa eläköitymistään, mutta jossain vaiheessa ratkaisun paikka on edessä.

– Nyt ajattelen niin, että teen työtä niin pitkään kuin suinkin mahdollista. Työuran loppupäässä vaihtaisin osa-aikaiseen työhön, jotta olisi aikaa nauttia perheestä ja harrastuksista, Leena Puurunen sanoo.

**Teksti: Leena Seretin
Kuva: Pirjo Mailammi**

Pikku-Pii

MUUTTI KAIKEN

Esikoinen pakotti tuoreet vanhemmat pohtimaan tulevaa eläketurvaansa. Perhe-etuuksista kertyy eläkettä eniten muihin etuuksiin nähden.

Teksti: Lea Taivassalo | Kuvat: Wilma Hurskainen

Viisikuukautista Piitä naurattaa, kun Elli-koira tekee varovaista tuttavuutta häneen. Tuoreet vanhemmat **Susanna** ja **Mikko Bäckström** ovat tyytyväisiä, kun perheen pienimmät tulevat toimeen keskenään.

– Yllättävän hyvin Elli on sopeutunut, vaikka välillä on selkeästi mustasukkainen, he nauravat.

Markkinointi- ja viestintätehtävissä työskentelevän helsinkiläispariskunnan arki on muuttunut radikaalisti: muut kiireet ovat helpottaneet.

– Perhesyyt menevät nyt kaiken muun edelle. Tämä on sellainen yhdenlainen yrittäjäys, joka opettaa paljon, 35-vuotias Susanna Bäckström sanoo.

Monen muun tuoreen äidin tavoin Bäckström on tutustunut perhe-etuuksien kiemuroihin vasta raskauden kautta. Yllätyksenä on tullut muun muassa, että lapsen hoidosta kertyy eläkettä eniten muihin etuuksiin nähden. Esimerkiksi työttömyys- ja sairauspäivärahoista kertyy eläkettä, mutta lapsen hoito on rankattu korkeimmalle.

– Luohan se turvaa. Eläkeasiat eivät välttämättä ole päälimmäisenä mielessä, sillä huomio kiinnittyy helposti vain äitiysrahan suuruuteen. On kuitenkin hyvä tietää sen vaikutuksista eläketurvaan, hän pohtii.

Edistää tasa-arvoa

Perhe-etuuksista alkoi kertyä eläkettä vuonna 2005. Tuolloin eläkeuudistus muutti laskentatekniikkaa niin, että karttuvia

eläke alettiin laskea koko työuralta. Aikaisemmin eläke laskettiin työsuhdekohtaisesti, jolloin jokaisen työsuhteen viimeiset työvuodet vaikuttivat eläkkeen määrään.

– Lapsen hoidosta karttuvan eläkkeen kannalta se oli ”kaikki tai ei mitään” -systeemi. Perhevapaat eivät vaikuttaneet välttämättä mitenkään eläkkeeseen, jos olit vakituisessa työsuhteessa. Mutta jos taas et ollut tai palkaton aika kesti yli vuoden, et saanut mitään karttumaa. Se ei ollut kovin oikeudenmukaista, tarkentaa kehityspäällikkö **Marjuka Hietaniemi** Eläketurvakeskuksesta.

Uuden lain myötä työsuhteen laadulla ei ole enää merkitystä vaan ainoastaan vuosiansioilla. Muutos teki tarpeelliseksi erityissäännön luomisen lapsen hoidon ajaksi, sillä muuten hoito-aika olisi aiheuttanut aukon eläkekertymään.

Nykyisin äitiyspäivärahan ajalta eläke karttuu päivärahan perusteena olevan ansion perusteella. Kotihoidon tuen aikana karttuu eläkettä myös.

– Sitä varten on laadittu oma palkkaperuste. Summa on varsin pieni, mutta ainakaan ajalle ei muodostu aukkoa. Erityisesti sellaiselle, joka ei ole ollut töissä ennen raskautta, systeemi on parempi kuin ennen: koko ajan karttuu eläkettä.

Uusi laskentatapa edistää myös sukupuolten välistä tasa-arvoa.

– Yleensä naiset jäävät kotiin hoitamaan lasta, ja näin kurotaan osaltaan eläke-eroa umpeen, Hietaniemi huomauttaa.

Eläkekarttuma suojelee äitiä myös tilanteissa, jossa hän jää työkyvyttömäksi pian lapsen saamisen jälkeen. Usein lapsi saadaan varsin nuorena eikä siinä vaiheessa työvuosia

Bäckströmit eivät varsinaisesti suunnitelleet lapsen hankinnan aikataulua, mutta tietyllä tapaa kaikki oli systemaattista. – Tulin saman tien raskaaksi, vaikka ajattelimme, että se vie mahdollisesti vuosia. Kaikki muuttui nopeasti, Susanna Bäckström sanoo.

Elli-koira ja viisikuukautinen Pii ovat tottuneet toisiinsa. – Välillä Elli on mustasukkainen, kun näkee, että Piitä ruokitaan. Hyvin se on kuitenkin sopeutunut, Bäckströmit nauravat.

ole välttämättä kertynyt paljon. Työkyvyttömyyseläkkeen takia poisjäävä työansio lasketaan viimeisen viiden vuoden ansioiden perusteella. Näin mukana ovat myös lapsenhoidon ansioperusteet.

– Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke voisi olla lapsen vanhemmalle aika paljon pienempi. Tapaukset ovat varsin harvinaisia, mutta ainakin turva on olemassa.

Raha ei sanele kaikkea

Lapsen hoidon vaikutus eläketurvaan tulee näkyviin, kun lapsia on useampia. Erityisesti näin on tilanteessa, jossa kaikkien lasten kanssa ollaan pidemmän aikaa kotihoidon tuella.

– Vaikutus ei ole kovin merkittävä töissä oloon verrattuna, jos on useamman lapsen kanssa töistä pois vain äitiysvapaan ajan. Pitkillä kotihoidon tuen jaksoilla on jo oma vaikutuksensa, erityisesti jos kyse on parempituloisesta äidistä, Hietaniemi tarkentaa.

Bäckströmit eivät ole vielä päättäneet, tuleeko perheeseen lisää lapsia.

– Kyllä taloudelliset seikat jonkin verran vaikuttavat lapsen hankintapäätökseen, mutta rahan takia lapsia ei ainakaan kannata jättää hankkimatta tai hankkia, 44-vuotias Mikko Bäckström hymähtää.

Hän toimi muutama vuosi sitten yrittäjänä, jolloin yksi vaihtoehto oli, että myös vaimo olisi tullut töihin yritykseen. Siinä vaiheessa ajatuksena oli hankkia lapsi muutaman vuoden kuluessa.

– En lähtenyt mukaan siksi, että ajattelimme, että olisi hyvä olla raskaaksi tullessa vakituisesa työsuhteessa isolla työnantajalla. Muutaman

hengen yrityksessä yhden työntekijän poisjääminen tuntuu enemmän, Susanna Bäckström huomauttaa.

Herätti pohtimaan eläketurvaa

Äitiys on saanut tuoreen äidin pohtimaan myös tulevaa eläketurvansa. Laskelmien mukaan tuleva eläke voisi olla suunnilleen samalla tasolla kuin äitiyspäiväraha.

– Työeläkeote kolahti joitakin aikoja sitten postiluukusta ja laskeskelin, paljonko eläkettä kertyisi jos tulotaso pysyisi suunnilleen samana. Täytyy sanoa, että onhan se minimissään pääkaupunkiseudulla, missä esimerkiksi asumiskustannukset ovat korkeat.

Eläkesäästämistä he eivät koe kuitenkaan itselleen sopivaksi vaihtoehdoksi.

– Todellisuus varmasti on, että lapsiperheen arjessa on niin paljon menoja, että merkittävän rahasumman sivuun laittaminen on aika haastavaa. Leipä on loppupeleissä niin kapea, ettei sitä elintasoa laskematta voisi tehdä, Mikko Bäckström aprioi.

– Kuulumme kai ryhmään, joka uskoo omistusasumiseen ja muuhun omaisuuteen, joka turvaa vanhuutta.

Pariskunta työskentelee luovalla alalla. Kummankin mielestä eläkeiän määrittelee työn mielekkyys ja oma terveys.

– Eläkeikää ei voi määritellä. Sitä saattaa jaksaa yllättävän korkeaan ikään, jos pysyy terveenä ja työ on mielekästä. Toki myönnytyksiä tarvitaan, kuten mahdollisuus tehdä lyhyempää päivää tai osaviikkoa, Susanna Bäckström kiteyttää.

Kotihoidon tuesta ei välttämättä kartu eläkettä

Eläkekarttuman näkökulmasta on väliä, kenen tilille kotihoidon tuki maksetaan. Siitä karttuu eläkettä vain, jos on lapsen hoidon takia estynyt tekemästä töitä.

– Jos perheessä esimerkiksi vuorotellaan vanhempien kesken, siitä kannattaa aina ilmoittaa Kelalle. Tätä ei välttämättä tulla aina ajatelleeksi, koska Kelan puolesta ei ole merkitystä, kenelle tuki maksetaan, neuvoo kehityspäällikkö **Marjukka Hietaniemi** Eläketurvakeskuksesta.

Esimerkiksi tilanteessa jossa tuki maksetaan isän tilille, mutta äiti on poissa töistä, eläkettä ei kerry kenellekään. Tämä ilmentää eläkejärjestelmän piirrettä, jossa eläkkeen karttuminen perus-

tuu henkilökohtaisiin tuloihin eikä sisällä tietoa perheen tilanteesta.

– Vaikutusta on erityisesti, jos kyse on pidemmästä jaksosta. Kotihoidon tuellahan voi olla yhden lapsen kanssa niin kauan kun tämä täyttää kolme vuotta.

Mikko ja Susanna Bäckström aikovat pitää jonkinlaisen hoitovapaan jakson, mutta eivät ole tehneet vielä tarkempaa suunnitelmaa. Alustava suunnitelma on, että äiti jäisi kotiin joksikin aikaa.

– Tosin minua saattaisi kiinnostaa myös koti-isänä oleminen. Voihan olla, että pidän jonkun jakson myös, Mikko Bäckström lisää.

Vanhempainrahoista kertyy eläkettä

1. Eläkettä kartuttavia vanhempainrahoituksia ovat äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainraha. Niitä maksetaan raskauden, synnytyksen ja lapsen hoidon vuoksi lapsen vanhemmille.
2. Kotihoidon tuki katsotaan kiinteäksi etuudeksi ja sitä varten ei ole ansioperustetta vaan kiinteä palkkaperuste: 656 euroa kuukaudessa. Tämän palkkaperusteen mukaan karttuu eläkettä.
3. Eläkettä kertyy 1,5 prosenttia siitä palkasta, jonka perusteella etuus on maksettu. Lapsenhoitoajalta etuuden palkkaperuste korotetaan 17 prosentilla.
4. Kaikki päiväraha-etuudet, jotka maksetaan ihmiselle itselleen kartuttavat eläkettä, vaikka kyse olisi lyhyestä ajasta.
5. Koko työuran aikaisia ansioita on oltava vähintään 15 746 euroa, jotta etuuksien ajalta karttuisi eläkettä. Näin vältetään se, ettei pelkkiä etuuskarttumia tulisi työeläkejärjestelmästä maksettavaksi.
6. Vuonna 2010 naisten kuukausittainen keskieläke oli 1 217 euroa ja miesten 1 561 euroa.

Yhteiskuntaluokka vai sosioekonominen asema?

★ Yhteiskuntaluokka perustuu työelämässä ilmeneviin jakoihin.

Suomessa on 2000-luvulla puhuttu vilkkaasti yhteiskuntaluokista. Ajatus luokista ei ole uusi, vaan pohjautuu vanhoihin teoreettisiin perinteisiin, määritelmiin ja sosiologian klassikoihin. 2000-luvun keskusteluissa ei enää ajatella, että luokkajako olisi yksinomaan tuotantovälineiden omistukseen tai poliittiseen puoluekantaan perustuva.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan arvo- ja asennetutkimuksen mukaan 77 prosenttia suomalaisista kykeni sijoittamaan itsensä luokkiin: 21 prosenttia sijoitti itsensä työväenluokkaan, 55 prosenttia keskiluokkaan ja yksi prosentti yläluokkaan. Kun luokista puhutaan, luokkaa jää useimmiten määrittelemättä.

Luokkajako päällekkäinen tulojen ja koulutuksen kanssa

★ Tulo- ja varallisuuserot kuvaavat hyvin epätasa-arvoa eri elämäntilanteilla, sillä eroja voidaan mitata euromääräisesti. Myös koulutusta voidaan mitata vuosissa ja tutkintojen tasossa. Peruskoulu, ammattikorkeakoulu, yliopisto – jo oppilaitosten nimet sisältävät ajatuksen tasosta ja järjestyksestä.

Yhteiskunnan luokkajako on osin päällekkäinen tulojen ja koulutuksen kanssa, mutta yhteiskuntaluokilla tarkoitetaan ensisijaisesti ammattien välisiin eroihin perustuvaa luokittelujärjestelmää. Tärkein luokan määrittelyn perusta on siten kotitalouden viitehenkilön nykyinen tai aikaisempi ammatti. Myös arkiajattelussa luokkajako liitetään usein ammattiin: manuaalisen työn tekijät ovat työväenluokkaa, toimihenkilöt keskiluokkaa ja suuryritysten johtajat sekä valtionjohto yläluokkaa.

Ammattien välisiin eroihin on sisäänrakennettuna työntekijän paikka työpaikkahierarkiassa, työtehtävien itsenäisyys, työpaikan sisäiset määräyssuhteet ja vaadittu erityisosaaminen. Nykytutkimuksessa luokka ymmärretään usein kattokäsitteenä useille yhteiskuntaa kerrostavil-

★ Sosioekonominen asema ottaa huomioon myös työelämän ulkopuoliset ryhmät.

le tekijöille ja tämä johtaa helposti hankaluuksiin luokan määrittelyssä. Esimerkiksi lastentarhanopettaja sijoittuu ammattiluokkansa ja koulutuksensa perusteella asteikon keskelle, mutta tulojen perusteella ei.

Sosioekonominen asema kertoo elämänvaiheesta ja paikasta yhteiskunnassa

★ Sosioekonomisen aseman käsitteellä on etuja yhteiskuntaluokan käsitteeseen verrattuna. Sosioekonomista asemaa pidetään neutraalimpana ja vähemmän poliittisesti latautuneena käsitteenä kuin yhteiskuntaluokkaa.

Toiseksi sosioekonomisen aseman luokituksen sisältyy elämäntilanteen näkökulma, koska se huomioi työvoiman ulkopuolella olevat ryhmät, kuten opiskelijat ja eläkeläiset. Yrittäjät, ylemmät toimihenkilöt, alemmat toimihenkilöt, työntekijät, opiskelijat, eläkeläiset ja muut ovat sosioekonomisia ryhmiä. Ryhmien välillä ei ole niin selkeää hierarkiaa kuin on esimerkiksi ammattiluokkien välillä. Samoin kuin yhteiskuntaluokalla, sosioekonomisella asemalla on monta määritelmää. Suomessa jo yksin Tilastokeskus käyttää useampaa.

Sosioekonomisen aseman mukaiset ryhmät ovat suuria ja piilottavat sisälleen eroja. Esimerkiksi se, että yksilö luokitellaan ryhmään ”eläkeläiset” kertoo vain sen, että työelämä on takana. Sosioekonomisen aseman lisäksi tulisi tarkastella ryhmien sisäisiä jakoja tai sitä, miten sosioekonomisen aseman mukaiset jaot suhteutuvat toisiinsa jakoihin.

Yhteiskuntaluokkien erot nähtävissä työelämän ulkopuolella

★ Yhteiskuntaluokan mittaaminen on vaikeaa, sillä luokkien väliset määrälliset suhteet muuttuvat historiallisesti. Myös erilaiset luokkaa jäsen-

★ Yhteiskuntaluokka kuvaa hyvin eriarvoisuutta.

tävät ja määrittävät tekijät muuttuvat, esimerkiksi ammattirakenne erilaisten yhteiskunnallisten muutosten myötä. Yksi näkökulma on mitata luokkaa erilaisten ammattiin liittyvien ominaisuuksien perusteella. Voidaan myös puhua subjektiivisesta näkökulmasta luokkaan, jolloin ollaan kiinnostuneita siitä, minkä perusteella ihmiset itse samastuvat eri luokkiin.

Yhteiskuntaluokkien tai sosioekonomisten ryhmien välisten erojen tutkiminen on tärkeää ja kiinnostavaa silloin kun pyritään ymmärtämään, mitä tiettyyn luokkaan tai ryhmään kuulumisesta seuraa. Yksinkertaisimmillaan voidaan tarkastella tulonjaon ja tulonkehityksen kaltaisia ilmiöitä tai yhteiskunnallista ylisukupolvista liikkuvuutta.

Ammateille perustuvilla luokka-asemilla on merkitystä myös työelämän ulkopuolella ilmenevien yhteiskunnallisten erojen selittämisessä. Viimeaikaisessa tutkimuksessa yhteiskuntaluokalla on esimerkiksi selitetty eroja terveydessä, päihteiden käytössä, liikunnan harrastamisessa kulttuurin kulutuksessa sekä siinä, miten kansalaiset suhtautuvat sosiaaliturvajärjestelmään ja tulonsiirtoihin.

Yhteiskuntaluokkien ohella on kuitenkin tärkeää tutkia myös muita jakoja. Esimerkiksi ikään, sukupuoleen ja asuinalueisiin liittyvät jaot ovat tärkeitä selitettäessä epätasa-arvoa yhteiskunnallisen toiminnan eri kentillä.

Kirjoittaja Nina Kahma tutki yhteiskuntapolitiikan väitöstudiumissaan suomalaisten luokkasamastumista sekä yhteiskuntaluokan ja kulttuurin kuluttamisen välistä yhteyttä. Väitöskirja Yhteiskuntaluokka ja maku ilmestyi Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja -sarjassa 8/2011.

Kahma työskentelee Eläketurvakeskuksen tutkimusosastolla ja tutkii muun muassa suomalaisten luottamusta eläketurvaan.

Työssä halutaan jatkaa pidempään

Luottamus eläketurvan rahoituksen riittävyyteen heikentynyt

Suomalaisten halu jatkaa työelämässä yli 63-vuotiaana on edelleen noususuunnassa. Suomalaiset ovat kuitenkin huolissaan työelämän liian kovasta tahdistista ja vaatimuksista. Myös luottamus eläketurvan rahoituksen riittävyyteen on laskusuunnassa.

Tiedot käyvät ilmi TNS Gallup Oy:n Työeläkevaluuttajien TELAlle tekemästä haastattelututkimuksessa.

Halukkuus työssä jatkamiseen selvästi lisääntynyt

Haastattelututkimuksen mukaan työelämässä mukana olevien alle 63-vuotiaiden oma ja yleinen halukkuus työssä jatkamiseen on lisääntynyt selvästi kahden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

Niiden osuus, jotka aikovat jatkaa työelämässä myös yli 63-vuotiaana, on lisääntynyt selvästi. Kehitys on ollut vielä suotuisampi, kun tilannetta verrataan vuoteen 2007. Myös 63 vuoden ikään jatkavien määrä on noussut kahden viime vuoden aikana.

Tärkeimpänä työssä jaksamista parantavana asiana pidettiin mahdollisuutta vaikuttaa omaan työhön ja sen sisältöön. Myös hyvä työilmapiiri sekä esimiestoiminnan ja johtamisen kehittäminen koettiin tärkeiksi.

– Ihmiset haluavat jatkaa työn tekemistä pidempään. Se onnistuu, jos työelämä joustaa nykyistä paremmin heidän jaksamisensa, kykijensä ja elämäntilanteensa mukaan, sanoo Työeläkevaluuttajat TELAn toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes**.

Luottamus rahoituksen riittävyyteen on heikentynyt

Ihmisten luottamus eläketurvan rahoituksen riittävyyteen on vähentynyt kaksi vuotta sitten tehtyyn kyselytutkimukseen verrattuna. Epäileviä on nyt 72 prosenttia vastaajista.

– Nelikymppisten kriittisyys pistää silmään läpi koko tutkimuksen. Saimme vastaavan tuloksen myös viime vuoden lopulta laajassa eläkeasenteita luodanneesta tutkimuksestamme. Viesti on vakava ja se on tullut perille.

– On tärkeää, että ruuhkavuosiensa eläviin aikuisten luottamusta eläkejärjestelmän kes-

tävyyteen voidaan lisätä. Siinä tarvitaan selkeää viestintää eläkkeiden rahoitukseen liittyvistä perusasioista. Myös eläkejärjestelmän riittävästä kestävydestä on huolehdittava, toteaa Suvi-Anne Siimes.

Korkealle viritetyt vaatimukset heikentävät jaksamista

Työelämän suurimpia ongelmia ovat liian korkealle asetetut vaatimukset ja työn kiivastahtisuus. Suurimmaksi tai toiseksi suurimmaksi ongelma si sen koki lähes kaksi kolmesta (64 prosenttia). Määrä on aiempaan nähden hieman kasvussa.

Henkisten tekijöiden, kuten työperäisen masennuksen, osuus on sen sijaan hienoisessa laskussa.

– Kun tavoittelemme työurien merkittävää pidennyksiä, ihmisten jaksamisen rajat eivät saa tulla vastaan. Työtehtävien räätälöinti ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen tuottavat kaikkien näkökulmasta halutuimman lopputuloksen, sanoo Siimes.

Kaksi kolmesta suomalaisesta katsoo, että Suomessa ymmärretään aikaisempaa paremmin, että sekä nuoria että vanhoja tarvitaan työelämässä. Tulos on kuitenkin muuttunut aiempaa kielteisemmäksi kahdessa vuodessa.

Vastaajat torjuvat kuitenkin väittämän, jonka mukaan vanhemmat ikäluokat muodostavat tulpan työmarkkinoille. Yli 60 prosenttia vastaajista on viimekertaisen tutkimuksen tapaan eri mieltä näin esitetyn väittämän kanssa.

Kyselytutkimus toteutettiin puhelinhaastatteluina syys-lokakuussa. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 000. Haastateltavat edustavat Suomen 15 vuotta täyttäneitä väestöä Ahvenanmaan ulkopuolella. Tutkimuksen toteutti TNS Gallup Oy. Työeläkevaluuttajat TELAn toimeksiannosta. Vastaavantyyppinen tutkimus on toteutettu myös vuosina 2007 ja 2009.

TELAn toimitusjohtaja Suvi-Anne Siimesen mukaan ikääntyvien ihmisten ja heidän kokemuksensa arvostus on selvästi yksi työssä jaksamisen ja jatkamisen avainkysymyksiä.

ALANKOMAAT

Parasta A-luokkaa

☞ Konsulttiyhtiö Mercer on valinnut Alankomaiden eläkejärjestelmän maailman parhaaksi. Alankomaat säilytti ykkössijansa, sillä maan järjestelmä valittiin parhaaksi myös viime vuonna.

Seuraavaksi parhaimmiksi Mercer valitsi Australian, Sveitsin, Ruotsin ja Kanadan.

Voittajamaiden järjestelmiä yhdistää Mercerin mukaan muun muassa yrityskohtaisten eläkejärjestelmien yleisyys. Yhteistä maille on myös suhteellisesti vähävelkainen julkinen sektori sekä muita maita paremmat eläkkeiden korvaussuhteet.

Ennen Mercerin tutkimuksen julkaisemista Alankomaiden eläkejärjestelmä sai kiitosta myös OECD:lta. Kun suuri osa maailman eläkejärjestelmistä vasta viime vuonna punnersi itsensä pinnalle finanssikriisistä, Alankomaiden eläkelaitokset tekivät jo 18,6 prosentin voittoa sijoituksillaan. (Financial Times 24.10.2011)

ISO-BRITANNIA

Lisäeläkkeiden suosio ennätysalhaalla

☞ Entistä harvempi britti säästää itselleen lisäeläkettä. Brittiläisten lisäeläkejärjestelmien suosio on tippunut alimmilleen sitten 1950-luvun, kirjoittaa sanomalehti The Guardian.

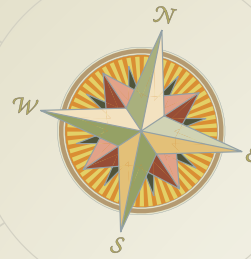
Viime vuonna 8,3 miljoonaa brittiläistä työntekijä maksoi lisäeläkemaksuja. Heistä kolme miljoonaa työskenteli yksityisellä sektorilla ja reilut viisi miljoonaa ihmistä julkisella sektorilla. Edellisen kerran maksajien lukumäärä oli näin pieni vuonna 1954.

Eniten maksajia lisäeläkejärjestelmillä oli vuonna 1967, jolloin 12,2 miljoonaa brittiä säästi itselleen lisäeläkettä.

Brittiläiset lisäeläkejärjestelmät ovat menettäneet maksajia erityisesti vuoden 1991 jälkeen. Varsinkin yksityisen sektorin lisäeläkejärjestelmiä on supistettu ja suljettu uusilta vakuutetuilta.

Ammatillisten lisäeläkejärjestelmien liitto NAPF pitää tilannetta huolestuttavana, mutta ymmärrettävänä.

– Yksityisen sektorin työntekijöiden luottamus eläkkeisiin on ennätysalhaalla. Ihmisiä rasittavat tippuvat pörssikurssit, heikkenivät vakuutustuotot

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Pälo Hallussa

sekä heiltä perittävät korkeat maksut, NAPF:n toimitusjohtaja **Joanna Segars** kommentoi. (Guardian 27.10.2011)

ITALIA

Velkakriisi nosti eläkeikää

☞ Italian hallitus teki syyskuussa merkittäviä muutoksia maan eläkejärjestelmään. Maan velkaantumisen hillitsemiseksi laadittuun 54 miljardin pelastuspakettiin sisältyy muun muassa eläkerahastojen maksujen lykkäyksiä sekä naisten eläkeiän korottaminen.

Italian julkisen sektorin työntekijöiden eläkkeiden maksua siirretään kahdella vuodella. Maksujen lykkäyksellä Italian hallitus laskee säästävnsä 330 miljoonaa euroa vuonna 2012 ja noin miljardin vuonna 2013.

Naisten eläkeikää nostetaan asteittain 60 ikävuodesta 65 vuoteen. Ikärajan nostaminen aloitetaan vuonna 2014. Korotettu 65 vuoden eläkeikä astuu täysimääräisenä voimaan vuonna 2026. Aikaisemmin ikärajan nosto oli ajoitettu vuosiin 2020–2034.

Suurin osa italialaisista palkansaajista kuuluu yleiseen sosiaalivakuutusjärjestelmään. Julkisel-

la sektorilla, yrittäjillä, maatalouden harjoittajilla ja osalla ammatinharjoittajista on omat eläkejärjestelmänsä. Työnantajakohtaista, vapaaehtoista lisäeläketurvaa on järjestetty noin 11 prosentille työntekijöistä.

(International Update – Recent Developments in Foreign and Private Pensions October 2011; Etk.fi)

UNKARI

Kommunistijohtajien eläkkeet päivänpolitiikan sumuverhona

☞ Unkarissa valtaa pitävä oikeistopuolue Fidesz ilmoitti lokakuussa suunnittelevansa kommunistivallan aikaisille johtajille uutta ”leikkausveroa”. Kommunistiajan johtajat ovat siirtyneet eläkkeelle ja moni heistä saa keskimääräistä parempaa eläkettä. Parempi eläke johtuu lähinnä siitä, että johtajat pystyivät aikoinaan määräämään oman palkkatasonsa. Nykyinen populistihallitus ei tätä sulata.

– Johtajien täytyy antaa yhteiskunnalle takaisin kaikki se mikä on minimieläkettä suurempi, Fidesz-puoleen **Janos Lazar** vaatii.

Fideszin **Maria Wittner** puolestaan esittää, että kommunistijohtajilta leikatut eläkkeet tulisi

antaa vuoden 1956 kansannousun veteraaneille.

Oppositiopuolueen edustajat ovat syyttäneet hallituksen suunnitelmia hämäykseksi, jolla kiinnitetään kansalaisten huomio pois veronkorotuksista ja muista julkisen talouden tasapainottamisen toimenpiteistä.

Unkarin kommunistihallinto kaatui vuonna 1990.

(Washington Post 1.11.2011)

RUOTSI

Odotettavissa positiivista indeksikehitystä

Ruotsissa lakisääteiset ansioeläkkeet nousevat ensi vuonna 3,5 prosenttia. Takuueläkkeen määrää nousee 2,8 prosenttia. Maan eläkeviranomaisen Pensionsmyndigheten arvioi, että tyypillistä 12 000 kruunun kuukausieläkettä nauttiva henkilö saa korotusten jälkeen 420 kruunua kuukaudessa lisää.

Ansioeläkettä tarkistetaan ansiotulojen kehitystä seuraavalla tuloindeksillä, mutta eläkkeen tarkistukseen vaikuttaa lisäksi vanhuuseläkejärjestelmän taloudellinen tasapaino. Vuoden 2008 finanssikriisin ja AP-vanhuuseläkerahastojen markkina-arvon alenemisen seurauksena indeksoinnissa tuli vuonna 2010 ensimmäistä kertaa sovellettavaksi indeksikorotuksia jarruttava ja järjestelmän tasapainon palauttava tasapainoindexi. Ruotsalaisten ansioeläke aleni tämän johdosta noin kolme prosenttia vuonna 2010 ja edelleen -4,3 prosenttia vuonna 2011.

Takuueläkettä tarkistetaan hintaindeksillä. Vuonna 2010 takuueläkkeet alenivat -0,9 prosenttia hintatason laskun seurauksena, mutta vuonna 2011 muutos oli positiivinen, 0,9 prosenttia.

Ruotsissa palkansaajien ja yrittäjien työeläke jakaantuu kahteen osaan: ansioeläkkeeseen ja rahastoeläkkeeseen. Takuueläke on työeläkeväh-

teinen ja se rahoitetaan verovaroin.

Tämänhetkiset laskelmat ennakoivat ansioeläkkeiden indeksitarkistuksen olevan positiivinen myös vuonna 2013.

(Etk.fi; Pensionsmyndigheten. se 28.7.2011.)

Elossa olevien eläkkeensaajien etsinnät käynnissä

Ruotsin viranomainen Pensionsmyndigheten metsästää ulkomailla eläviä eläkkeensaajia. Ulkomailla elävien ruotsalaisten eläkeläisten tulee tämän vuoden aikana ilmoittaa viranomaiselle olevansa elossa.

Haluamme varmistaa, että emme maksa eläkettä jo kuolleille henkilöille, yksikköpäällikkö **Per-Ola Hallberg** kommentoi Svenska Dagbladetille.

Yhteensä 123 000 ruotsalaisia eläkkeensaajia on muuttanut ulkomaille eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

Eniten heitä asuu Suomessa, Saksassa ja Tanskassa. Näissä maissa asuvien ei tarvitse ilmoittaa Pensionsmyndighetenille, sillä viranomainen saa tarvitsemansa tiedot automaattisesti.

Ilmoittautumisvelvollisuus koskee esimerkiksi Yhdysvaltoihin, Kreikkaan ja Espanjaan muuttaneita eläkkeensaajia.

Pensionsmyndigheten perustelee ilmoittautumisvelvollisuutta Kreikan "haamu-eläkeläisten" kaltaisten tapausten välttämiseksi.

Kreikassa velkakriisi on johtanut maan eläkkeensaajien tiukentuneeseen valvontaan. Kreikan eläkeviranomaiset ovat löytäneet useita petostapauksia, joissa kuolleille eläkkeensaajille on maksettu eläkettä. Kuolleiden eläkeläisten kuukausittaiset rahat ovat menneet omaisten taskuihin.

(Svenska Dagbladet 25.10.2011.)

PERU

Humala parantaa köyhien elämää

Perun presidentti **Ollanta Humala** käynnisti syyskuussa uuden projektin, joka parantaa maan köyhien eläketurvaa. Vuoden 2011 lopussa alkava minimieläkeprojekti kattaa maan viisi köyhintä aluetta. Projekti laajenee koskemaan koko maata vuonna 2013.

Humalan minimieläkettä tarjotaan kaikille 65 vuotta täyttäneille perulaisille, jotka elävät köyhyydessä eivätkä saa muita sosiaalietuuksia valtiolta.

Eläkeprojektin kustannukset arvioidaan olevan 225 miljoonaa solia vuonna 2012. Summa vastaa noin 81 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria.

Perun tilastokeskuksen mukaan noin kolmannes maan väestöstä elää köyhyydessä.

(International Update – Recent Developments in Foreign and Private Pensions October 2011)

RAHASTOT

Kulut syövät tuottoja

Sveitsiläisen konsulttiyhtiö C-Almin osakas **Ueli Mettler** kritisoi marraskuun alussa euroopalaisia eläkevakuutuslaitoksia ylisuurten palkkioiden maksamista rahastonhoitajille. Saksalaisten eläkerahastojen kokouksessa puhunut Mettler väitti, että sijoittamisen kustannukset vaikuttavat tuntuvasti rahastojen tuottoihin.

Kustannukset selittävät noin viidesosan rahastojen tuottoeroista, Mettler kertoi.

Mettlerin mielipiteet saivat tukea London School of Economicsin Paul Wooleylta, joka hyökkäsi niin sanottuja vaihtoehtoisia sijoitusluokkia, kuten riskirahastoja, kohtaan. Wooley peräänkuulutti institutionaalisilta sijoittajilta uutta ajattelutapaa.

Valtaosa riskirahastojen tuotoista menee niiden omistajille, ei asiakkaille, Wooley sanoi.

Tuottosidonnaisten palkkioiden käytössä Wooley kritisoi niiden lyhyttä tarkasteluaikaa. Eläkesijoittajien tulee tarkastella asioita pitkällä aikavälillä.

Tuottosidonnaiset palkkiot johtavat rahastoissa liian kovaan riskinottoon. Jos tuottosidonnaisia palkkioita käytetään, niiden soveltamisesta tulisi lähteä ainakin 3–5 vuoden tuottojen tarkastelujaksosta.

(IPE 1.11.2011)

Omenoita vai appelsiineja?

Euroopan maiden vertaileminen – vaikea tehtävä asiantuntijallekin

Toisin kuin Suomessa, monessa Euroopan maassa ansiotyö kartuttaa eläkettä yhden sijaan useasta työeläkejärjestelmästä. Nämä järjestelmät ovat yleensä työmarkkinoilla sovittuja, osa yrityskohtaisesti. Niiden tehtävänä on täydentää lakisääteistä eläketurvaa. Yleensä näistä eläkkeistä puhutaan niin sanottuina lisäeläkkeinä.

Chris Verhaegen sekä Eläketurvakeskuksesta Hannu Uusitalo ja Marjukka Hietaniemi pohtivat ovatko Euroopan maat vertailtavissa.

Kansainvälisyys kiinnostaa. Eläketurvakeskuksen seminaarin järjestäjistä Mika Vidlund (vas.) ja Antti Mielonen iloitsivat runsaasta osallistujajoukosta.

Lisäeläkejärjestelmät heijastelevat eri maiden hyvinvointipolitiikan ja työmarkkinamallien eroja. Esimerkiksi markkinaliberalismiin painottuvissa anglosaksisissa maissa lisäeläkkeistä sovitaan tyypillisesti työnantajakohtaisesti. Keski-Euroopan korporatiivisissa maissa taas monet valtiot tekevät eläkesopimuksia yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Ymmärrämmekö toisiamme?

Eläketurvan kansainvälinen vertaileminen on hankalaa. Kun eurooppalaiset keskustelevat eläketurvansa rakenteista, he harvoin ymmärtävät toisiaan: yksi keskustelija puhuu omenoista, toinen taas appelsiineista. Yhteismitattomien asioiden rinnastaminen synnyttää tulkintavirheitä.

Eläketurvan eurooppalaisen liiton, The European Federation for Retirement Provisionin, väistyvä pääsihteeri Chris Verhaegen pitää Eläketurvakeskuksen tuoretta selvitystä lisäeläkkeistä tervetulleena lisänä eurooppalaiseen keskusteluun.

– Minun näkökulmastani katsottuna Eurooppa tarvitsee selkeän viitekehyksen eri maiden eläkejärjestelmien tarkastelemiseen ja vertailemiseen. Ilman kunnollista kehystä on mahdotonta kehittää komission ehdotusten mukaisia kestäviä ja riittäviä eläkejärjestelmiä EU-maissa.

Kielitaitoa tarvitaan

Eläketurvakeskuksen yhteyspäälliköt Mika Vidlund ja Hannu Ramberg muistuttavat, että Euroopan eläkejärjestelmien vertailussa on mentävä asetta syvemmälle.

– Niitä voi verrata, mutta on oltava tarkkana, mitä vertailee. Eläkejärjestelmät voivat näennäisesti olla hyvin samantapaisia, mutta niihin kätkeytyy meille vieraita omaperäisiä periaatteita, Vidlund sanoo.

– Oma haasteensa on käytettyjen käsitteiden merkityserot. Jopa maan sisällä saattaa samasta asiasta pyöriä eri ilmaisuja. Samalla käsitteellä voidaan tarkoittaa myös hieman eri asioita. Usein autenttisin ja tuorein tieto on saatavilla vain kyseessä olevan maan omalla kielellä, Ramberg kertoo.

Eri maiden eläkejärjestelmien luokittelu tiet-

tyyn viitekehykseen, kuten etuusperusteiseen tai maksuperusteiseen, on Vidlundin ja Rambergin mielestä haastavaa. Useissa tapauksissa molemmat komponentit ovat käytössä. Epäsovelias luokittelukehys voi helposti vinouttaa järjestelmiä koskevia johtopäätöksiä.

– Tavallista on myös, että on meneillään tai alkamassa jokin siirtymäkausi. Tällainen täytyy huomata ja sitten pitää harkita, miten se otetaan huomioon. Päälinja voi löytyä joskus helposti, mutta risusavottakaan ei ole harvinaista, Ramberg toteaa.

Muutakin kuin taloutta

Chris Verhaegen korostaa mielellään eläketurvan laajempia kytköksiä. Hänelle työeläkkeet ovat ikkuna koko yhteiskuntaan. Ne näyttävät siltä, millä maailmakin.

– Nuoriso tietää, että asiat ovat muuttuneet. He ovat ymmärtäneet, että heidän pitää työskennellä pidempään kuin vanhempiensa.

– Koska eläketurva liittyy hyvin keskeisesti yhteiskunnan toimintaan, eläketurva ei myöskään voi välttyä niiltä haasteilta, jotka kohtaavat eurooppalaisia yhteiskuntia: väestön ikääntyminen, taloudellinen epävakaus sekä valtioiden velkaantumisen vaikuttavat aina tavalla tai toisella eläketurvaamme.

Verhaegenin mukaan tämä on nähty selvästi, kun finanssikriisi ei ole heikentänyt ainoastaan rahastointiin perustuvaa eläketurvaa, vaan myös perinteisiä jakojärjestelmiä.

– Kyse on koko yhteiskuntaa koskevasta sosiaalisesta muutoksesta, ei vain taloudellisesta kysymyksestä. Se on mielestäni jopa enemmän sosiaalinen haaste kuin taloudellinen haaste.

Eläketurvakeskuksen lokakuussa pitämässä asiantuntijaseminaarissa etsittiin välineitä eri maiden eläkejärjestelmien vertailemiseen ja pohdittiin eläkeiän korotuspaineita.

**Teksti: Peter Lindström
Kuvat: Antti Karkiainen**

Eläkkeelle- siirtymisikä ylös korottamatta alaikärajaa

☞ Myös eläkejärjestelmien kehittämisessä Euroopan mailla on erilaiset perinteet. Työeläkealaa yli kaksikymmentä vuotta seurannut **Chris Verhaegen** antaa tunnistusta maille, joissa työmarkkinajärjestöt tekevät eläkeasioissa yhteistyötä.

– Maissa, joissa työmarkkinajärjestöjen väliset suhteet toimivat, on myös eläketurvan järjestäminen onnistunut yhteisillä ponnistuksilla, Verhaegen kertoo.

Finanssi- ja velkakriisit ovat muokanneet monen eurooppalaisen arkielämän uudeksi. Samassa rytäkässä eläkejärjestelmien uudistuksista on tullut jokapäiväisiä otsikoita. Useissa vanhoissa EU-maissa yleistä vanhuseläkeikää on nostettu 65 ikävuodesta 67:ään tai jopa korkeammalle.

Chris Verhaegen pitää alaikärajan nostamista heikkona ratkaisuna.

– Eläkeiän nostaminen on vain lyhyen aikavälin ratkaisu ongelmaan. Se ei myöskään ole erityisen kunnioitusta herättävä ratkaisu. Työelämässä on paljon eläkeikään lähestyviä työntekijöitä, joiden tulevaisuudensuunnitelmat menisivät uusiksi. Eläkeiän mekaanisen nostaminen tai laskemisen sijaan pitäisi keskittyä todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseen.

Euroopan maita seuranneet Eläketurvakeskuksen Mika Vidlund ja Hannu Ramberg vahvistavat, että eläkeiän nostaminen on kaikissa maissa vähintään keskusteluissa esillä. Päätöksiäkin on tehty useissa maissa. Asia on kuitenkin poliittisesti vaikea. Ikärajojen siirtymäajat ovat osin tästä syystä venyneet pitkiksi.

Eurooppalainen keskustelu näyttääkin rajoittuvan enemmän muodollisen, lakisääteisen eläkeiän tasolle. Tosin EU:n keskeisten toimijoiden suunnalta on tuotu esiin eläkeiän nostaminen elinajanodotteen mukaisesti.

– Eläkkeellesiirtymisiän nostaminen ei ole ainoastaan eläkeiän mekaanisella korotuksella eikä eläkepoliittisilla toimenpiteillä ratkaistava asia, vaan sen toteuttamiseen vaaditaan myös laaja-alaisempia toimenpiteitä, Ramberg sanoo.

Teksti: Peter Lindström

Chris Verhaegen toteaa, että eläketurva ei voi välttyä niiltä haasteilta, jotka kohtaavat eurooppalaisia yhteiskuntia: väestön ikääntyminen, taloudellinen epävakaus sekä valtioiden velkaantuminen vaikuttavat aina tavalla tai toisella eläketurvaamme.

TYÖELÄKE

välttämätön kuin vesi

Miten eläkeläiset tulevat toimeen tänään ja huomenna?

Tämänvuotisen työeläkepäivän kolmissa seminaarissa teemana oli Ihmisten järjestelmä. Näkökulma oli käännetty rakenteiden tasolta ihmiseen.

Alkupuheenvuorossa Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Jukka Rantala** vertasi työeläkettä jokaisen ihmisen välttämättömään perustarpeeseen, veteen – ja työeläkejärjestelmää vesilaitokseen.

– Mitä kirkkaammin työeläkkeen rooli nähdään, sitä läpinäkyvämpi ja tehokkaampi järjestelmä on, Rantala sanoi.

Eläköön kraanavesi

– Vesilaitos toimittaa veden, kaikille välttämättömän perushyödykkeen luotettavasti, laadukkaana ja kohtuuhinnalla ja niin huomaamattomasti, että koko asiaa ei tule ajatelleeksi muuta kuin silloin kun jokin brakaa.

Lisäyhtäläisyyksiä Rantala löysi kraanaveden ja työeläkkeen luotettavuudesta.

– Yhteistä työeläkkeelle ja vesilaitokselle on,

että ne ovat perusinfraa, jonka pitää toimia, olla selkeä ja luotettava ja sen pitää keskittyä omaan tehtäväänsä.

Sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** innostui vesilaitosvertauksesta, sillä aikaisemmassa ministeripestissään peruspalveluministerinä toimiessaan Risikko joutui selvittämään Nokian epäonnista tilannetta, jossa vedentulo häiriintyi pahemman kerran.

Puheessaan Risikko painotti, että kaikki vaihtoehdot on arvioitava, jotta 50-vuotiaan työeläkejärjestelmän tulevaisuus voidaan varmistaa. Riskin mukaan tärkeintä on löytää toimivia keinoja työurien pidentämiseksi, koska näin helpotetaan työeläkejärjestelmän perustavanlaatuisten kysymysten – rahoituksen ja eläketurvan riittävyyden – ratkaisemista.

– Työmarkkinajärjestöt ovat keskeisiä tekijöitä eläkekysymyksissä, Risikko vetosi.

Hän uskoo, että ratkaisut eläkejärjestelmän

Eläketurvakeskuksen tutkimuspäällikkö **Mikko Kautto** (kuvassa) esitteli päivillä julkistettua kokonaiseläkkeiden tasoa ja eläkkeensaajien toimeentuloa käsittelevää raporttia. Artikkelin raportin sisällystöstä on aukeamalla 14–15.

vaikeisiinkin kohtalon kysymyksiin löytyvät neuvottelemalla. Riskin haastattelu on julkaistu tässä lehdessä sivulta neljä lukien.

Ennen vanhaan ei ollut paremmin

Vaikka Suomen sosiaaliturvassa onkin edelleen korjattavaa, se on kuitenkin parempi kuin vanha. Tätä painotti dosentti **Antti Häkkinen** Helsingin yliopistosta Työeläkepäivän esityksessään Millaista oli elää nuorena ja vanhana ennen vanhaan?

– Tämä on ollut kova yhteiskunta, nälkävuosina 1800-luvulla ihmisen arvo tuntui olevan vain siinä työpanoksessa, joka hänestä kyettiin repimään, Häkkinen pohti.

Elämä oli työtä kehdesta hautaan. 1800-luvulla lapsuus loppui lyhyeen, kotoa lähtö oli edessä 8–9-vuotiaana. Eläköitymisestä ei voinut puhua, työ näännytti ihmisen jo viisissä kymmenissä ja

Minä väitän!

”Kasvu hiipuu – samoin eläkkeet!”

– **Jarna Pasanen**, kansalaisaktivisti, Suomen degrowth -verkosto

”Me pidämme Suomen pystyssä!”

– **Markku J. Jääskeläinen**, johtaja, Työeläkevakuuttajat TELA

”Hoitajan vanhuus on köyhä ja kipeä!”

– **Arja Juvonen**, kansanedustaja, perussuomalaiset

Työeläkepäivässä 15.11. Helsingin Messukeskuksessa: Anne Iivonen, Kari

Työeläkepäivässä sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko totesi, että paineita eläkejärjestelmän muutoksille on ja ratkaisua niihin etsitään. Kuvassa myös Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantala ja SAK:n pääekonomisti Olli Koski (oik.).

kuolema korjasi kuudenkymmenen paikkeilla.

Ihmisen paras turva oli perhe ja suku. Aviottomat lapset, orvot ja lesket jäivät elämän jalkoihin.

– Sitä kyläyhteisön idylliä, jota ihannoimme, sitä minä en löydä, dosentti Häkkinen toteaa. Hän tutkii parhaillaan Suomen sosiaalihistoriaa perheiden ja sukujen elämänkulun kautta.

2000-luvulla eläkkeisiin viidenneksen nousu

Eläketurvakeskuksen tutkimuspäällikkö Mikko Kautto esitteli päivillä julkistettua kokonaiseläkkeiden tasoa ja eläkkeensaajien toimeentuloa käsittelevää raporttia.

– Kokonaiseläke nousi vuosikymmenessä viidenneksen, mikä on erittäin kova tahti, Kautto kertoi.

Samassa seminaariosiossa valtiovarainministeriön ylijohtaja Jukka Pekkarinen pe-

räänkuulutti asiantuntijatiedon tehokkaampaa hyödyntämistä kestävyysvajeen hallinnassa. Asiantuntijatiedosta tulisi hänen mukaansa käydä enemmän keskustelua ja muodostaa kohtuullinen konsensus ennen kuin tieto viedään päätöksentekijöille.

Aalto-yliopiston tutkija Teppo Eskelinen kommentoi, että tulevaisuuteen suuntautuvat hyvinvointiennusteet perustuvat epävarmoille oletuksille talouden kasvusta. Hän oli huolestunut siitä, että huono-osaisuudesta uhkaa tulla periytyvää.

Yksilöllisyyden ilmiö hajottaa rivejä

Monimuotoisuus ja yksilöllisyys nousivat yhdistäviksi tekijöiksi, kun kolmosseminaarissa pohdittiin sukupolvia elämän ketjussa.

Tutkimusjohtaja Jussi Ronkainen Mikkelin ammattikorkeakoulusta summasi, että yksilölli-

siä valintoja tekevät nuoret kohtaavat yhteisöissä, mutta myös vaihtavat niitä helposti.

– Kevytyhteisöt, kevytaktivismi. Vaikuttamisen yksilöityy ja muuttuu hetkelliseksi yksilölliseksi valinnoiksi.

Ronkaisen huoli oli, että nuoret eivät halua siirtoutua puoluepolitiikkaan, eivätkä ole näin vaikuttamassa omaan tulevaisuuteensa.

– Luontevaa, spontaania dialogia ei välttämättä eri-ikäisten välille synny. Jos ihmiset eivät itse tätä dialogia käy, käydäänkö sitä toisten pään yläpuolella, kysyi ikäpolvien vuoropuhelua tutkinut Marja Saarenheimo.

Vanhustyön keskusliitossa tehdyissä tutkimuksissa ei Saarenheimon mukaan ole myöskään havaittu suurta vastakkainasettelua sukupolvien välillä.

Minä väitän! -manifestipuheenvuoroissa päivän päätteeksi kuultiin terävöitettyjä puheenvuoroja mielenosoitustyyliin.

Työeläkepäivä videotallenteena verkossa www.etk.fi/tyoelakepaiva.

”Eläkekarttumaa vapaaehtoistyöstä!”

– Arto Tiihonen,
tutkija, Ikäinstituutti

”Hyvinvointivaltio kaatuu!”

– Osku Pajamäki,
toimitusjohtaja, Funny Films Oy

”Työeläkkeen saa halvalla!”

– Olli Koski, elinkeinoasioiden
päälikkö, SAK

Lassila & Tikanojan henkilöstöjohtaja Inkeri Puputti kertoo, miten sairauspoissaolot vähentyvät varhaisella puuttumisella. Jotta jalka ei lipeä hyvän työelämän polulta, tarvitaan aktiivista työkyvyn kannattelua.

Työelämän polku tukevammalle uralle

Työelämän polkua ei pidä jättää työntekijöiden kompuroitavaksi. Tähän Lassila & Tikanoja havahtui ja ryhtyi täysremonttiin työkykyjohtamisessaan. Remontissa lähdettiin kulkemaan henkilöstön rinnalla ja vahvistettiin keskinäistä luottamusta esimiesten ja työntekijöiden välillä. Hyvän työelämän polku kannattelee ja kuljettaa elämää myötäillen.

 Lassila & Tikanojan henkilöstöjohtaja **Inkeri Puputti** uskoo avoimeen keskusteluun ja koko työyhteisön yhteiseen tahdonilmaukseen.

– Ei ole olemassa yhtä mallia, joka sopisi kaikille ihmisille. Uusin ajatuksin lähdimme kohti hyvää työelämän polkua. Tähän ideaan perustuu vuonna 2005 käynnistämämme Sirius-hanke.

Kielteinen ilmapiiri ruokkii kielteisyyttä

Työvoimavaltaisen Lassila & Tikanojan noin 10 000 työntekijän palveluyrityksessä konkretia astui näyttämölle, kun yritysjohto halusi stopin kasvusuunnalle kääntyneisiin sairauspoissaoloihin ja pitkittyneisiin työkyvyttömyysjaksoihin.

– Työkyvyttömyyden kustannuksiin meni puolet yritykset tuloksesta. Ei se hyvältä näyttänyt, eikä niin voinut jatkua.

– Varhaisten työkyvyttömyyseläkkeiden torjunta on ylivoimaisesti tehokkain keino pidentää työuria, toteaa henkilöstöjohtaja Inkeri Puputti.

Myös julkisuudessa käyty keskustelu vaikuttaa mielialoihin. Muutettavaa Puputti mukaan

on asenteissa ja yleisessä ilmapiirissä työelämää kohtaan.

– Kun oitsikkotasolla jatkuvasti toistetaan, että työ on masentavaa ja raskasta, niin se ei kannusta ketään jaksamaan työelämässä.

Myös rahasta on kysymys

Lassila & Tikanoja on erikoistunut ympäristön- huoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluihin. Siivous- ja kiinteistöbisneksen palveluala on kilpailtu toimiala ja katteet ovat pieniä. Juuri rahan vuoksi henkilöstön työkykyasiat ovat kiinteä osa liiketoimintaa ja kannattavuutta. Työkykyasioita ei tästä syystä kannata irrottaa erilliseksi saarekkeeksi muusta liiketoiminnasta, siivota pois johdon silmistä ja mielestä.

– Yrityksen tuottavuusvaatimukset ovat sellaisia, että on tehtävä kannattavaa liiketoimintaa. Vastaavasti työntekijän on työllään hankittava kohtuullinen toimeentulo. Eivät nämä ole vastakkain asetettavia päämääriä. Molemmat tukevat toistansa, Puputti näkee.

Hänen kokemuksensa on, että asioiden yksin-

kertaistaminen auttaa kummasti ymmärtämään, mistä työelämässä on kysymys.

– Yrityksen on kyettävä toimittamaan asiakkaalle palvelu ja vielä niin, että työ tehdään asiakkaan odottamalla tavalla. Työntekijän on huolehdittava omalta osaltaan siitä, että työ tehdään palveluhenkisesti, Puputti sanoo.

– Rahasta pitää voida puhua avoimesti sekä työnantajan että työntekijän kannalta katsottuna. Talousasiat yhdistävät sekä työntekijää että yrityksen johtoa.

Polku kannattelee, vaan ei kampita

Henkilöstöjohtaja Puputti käyttää mielellään polkua vertauskuvana puhuessaan työelämästä. Polku symbolisena reittinä on jokaisen mielikuvissaan hahmotettavissa.

– Polku voi olla kivikkoisen ja mutkittelevan, mutta siinä on näköaloja ja se vie eteenpäin. Aivan jokaiseen ihmisen elämäntilanteisiin soveltuvaa sabluunaa ei voida mitenkään etukäteen päättää. Mutta polun varrelle elämän haavoittaviin tilan-

Työn arvostus ja keskustelu työelämän hyvistä puolista kannattelee jokaista meistä. Henkilöstöjohtaja Inkeri Puputti mukaan asenteisiin voi vaikuttaa ja vaikeistakin asioista pystytään puhumaan, jos ilmapiiri työpaikalla on luottamuksellinen.

teisiin voidaan yhdessä rakentaa pitkospuita, hän muotoilee.

Puputti mukaan varhaisten työkyvyttömyyseläkkeiden torjunta on pitkospuiden rakentamista niihin heikkoihin ja haavoittuviin kohtiin, joissa me ihmiset arjessamme kohtaamme.

– Ihminen tarvitsee hyvin konkreettisia tukimuotoja ja yksilöllistä ohjausta, aitoa välittämistä. Varhaisessa vaiheessa asioista puheeksi ottaminen on luottamuksen osoittamista.

Luottamus osaksi arkipäivää

Henkilöstön työhyvinvointi parani ja myönteiset asiat työkykyrintamalla virisivät liikkeelle. Mitä konkreettista Lassila & Tikanojan Sirius-hankkeessa nousee esille?

– Luottamuksellinen keskustelu työkyvystä on tullut osaksi arkipäivää. Olemme tehneet Sirius-projektia nyt viisi vuotta. Eli tämä ei ole mikään hokkus-pokkus -hanke, vaan pitkäjänteistä ja asenteisiin vaikuttavaa työtä. Tulokset kertovat, että onnistuimme.

– Luottamus on avainsana. Ilman sitä on mahdollonta asettaa erilaisia näkemyksiä yhteen. Yksittäisen ihmisen valintojen äärellä on luovasti pyritävä löytämään ratkaisua useammasta suunnasta.

Henkilöstöjohtaja Puputti puhuu kolmesta päälohkosta, jotka he yhdistivät työkykyjohtamisen kokonaisuuteen. Siirryttiin entistä ennakkovampaan laskentatapaan. Laskentalähtöisessä tarkastelussa otetaan käyttöön sopivat mittarit, joilla tavoitteita seurataan. Sen henkilöstöjohtaja avoimesti myöntää, että tilinpäätöksessä viivan alle jäävät eurot johtavat laskentalähtöisen ajattelun päämääriä.

Työeläkeyhtiöiden palvelut käyttöön

Toisena uutena alueena Puputti mainitsee rohkean verkostoitumisen. He tarvitsivat monenlaista saatavissa olevaa hyödyllistä tietoa kumppaneilta. Puputti mainitsee etenkin työeläkevakuutusyhtiöiden tukimuodot ja työhyvinvointipalvelut sekä tiiviin yhteistyön työterveyshuollon kanssa hyvin hyödyllisiksi. Näitä molempia on osattu aiempaa

Työkyvyttömyystapaukset vaikuttavat maksuluokkaan

Eläketurvakeskuksen asiantuntija, matemaatikko **Eeva Poutiainen** seuraavassa selventää, miten TyEL-työnantajan työkyvyttömyyseläkemaksu määräytyy eläkevakuutusyhtiössä.

Sopimustyönantajan työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyysosaan vaikuttavat esimerkiksi työnantajan koko ja yrityksen eläketapaukset. Nämä otetaan huomioon maksuluokkamaksussa.

– Jos työnantajan palkkasumma on noin parin miljoonan ja 29 miljoonan euron välillä, omat eläketapaukset vaikuttavat maksuun osittain. Niillä suurtyönantajilla, joilla palkkasumma on yli 29 miljoonaa, vakuutusmaksun työkyvyttömyysosa muodostuu täysin maksuluokkamaksun perusteella. Tässä tarkastellaan kahden vuoden takaista palkkasummaa, **Eeva Poutiainen** sanoo.

Siinä tapauksessa, kun työnantajan palkkasumma on alle pari miljoonaa, työkyvyttömyysosa muodostuu kokonaan taulukkomaksun mukaan. Silloin omat eläketapaukset eivät vaikuta maksuun.

Edellisvuodet tarkastelussa

Poutiainen tähdentää, että työnantajan maksuluokka määräytyy kahden ja kolmen vuoden takaisten työkyvyttömyyseläkkeiden perusteella.

– Esimerkiksi vuoden 2011 maksuluokkaan vaikuttavat vuosina 2009 ja 2008 myönnetty työkyvyttömyyseläkkeet. Maksuluokan määräämistä varten työnanta-

jalle lasketaan maksuluokkakerron, joka saadaan kahden vuoden riskisuhteiden keskiarvon avulla, hän sanoo.

Riskisuhde on työnantajan työntekijöille myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden rahastoidun menon suhde TyEL:n keskimääräisen riskin mukaiseen menoon.

Näkykö kasvanut työkyvyttömyysriski työeläkemaksussa eli työnantajan eläkevakuutuskuluissa?

– Esimerkiksi yksi eläketapaus ei välttämättä aiheuta maksuluokkamutosta. Maksun keskimääräinen työkyvyttömyysosa on 1,0 prosenttia palkoista. Tänä vuonna pienimmän ja suurimman maksuluokan keskimääräinen työkyvyttömyysmaksu vaihtelee 0,1 ja 5,5 prosentin välillä, Poutiainen selventää.

Riippuen työntekijöiden ikärakenteesta yksittäisen työnantajan työkyvyttömyysmaksu voi poiketa näistä keskimääräisistä maksuprosenteista.

Poikkeuksena suurtyönantajiin, ns. tilapäisen työnantajan työeläkemaksu on kiinteä eli siihen eivät vaikuta työnantajan omat eläketapaukset.

Lisätietoa maksuluokista ja niiden määrittymisestä on luettavissa Eläketurvakeskuksen verkkopalvelusta www.etk.fi/ Vakuutusmatemaattiset palvelut.

Sopimustyönantajan maksuluokkamalli

Maksuluokka	Maksuluokan riskisuhderajat	Maksuluokkakerron	Keskimääräinen maksu palkasta (%)
11	vähintään 5	5,5	5,5
10	4,00–4,99	4,5	4,5
9	3,00–3,99	3,5	3,5
8	2,50–2,99	2,75	2,75
7	2,00–2,49	2,25	2,25
6	1,50–1,99	1,75	1,75
5	1,20–1,49	1,35	1,35
4 (perusluokka)	0,80–1,19	1	1,0
3	0,50–0,79	0,65	0,65
2	0,20–0,49	0,35	0,35
1	alle 0,2	0,1	0,1

Kahdestatoista maksuluokasta maksuluokka neljä (4) on perusluokka. Se vastaa työkyvyttömyysmaksun keskimääräistä tasoa. Mitä suurempi on yrityksen työkyvyttömyysriski, sitä korkeampi on sen maksuluokka ja työkyvyttömyysmaksu.

aktiivisemmin henkilöstöjohtamisessa hyödyntää.

– Ei tämä mitään salaista ole. Kertomalla tavoitteemme verkostokumppaneillemme pääsimme työkykyasioissa konkreettisempiin ja mitattaviin tuloksiin.

Kolmantena Puputti mainitsee oikea-aikaisen tekemisen työyhteisössä. Vaikeidenkin asioiden puheeksi ottaminen ja oikeaan osuva toimenpide ajoitettuna oikeaan aikaan edistää työhyvinvointia suurin harppauksin.

– Esimerkiksi hoitotakuun pitkittyneitä sairaanhoitoaikoja ei työelämässä ole varaa jäädä odottelemaan. Yrityksemme oman sairauskassan kautta pystymme huomattavasti nopeuttamaan työhön paluuta, kun kukaan ei jää jättettömän pitkiksi ajoiksi sairauslomalle hoitoa odottamaan. Tarpeellinen lääketieteellinen hoito on saatava oikea-aikaisesti.

Työkyvyttömyyden menot saatu kuriin

Lassila & Tikanojan ponnistelut tuottavat tulosta, sillä yrityksen sairauspoissaolot ovat laskeneet huomattavasti. Kun aikaisemmin kokonaistyöajasta tuhrautui sairauspoissaoloihin 7,5 prosenttia työajasta, luku on laskenut 5,7 prosenttiin.

Jäteautonkuljettaja Osmo Taipale on painanut roskakuskin töitä yli 30 vuotta. Lonkkavaivan vuoksi hän on jäämässä osatyökyvyttömyyseläkkeelle. Samalla fyysisesti raskaimpia tehtäviä pyritään keventämään, jolloin rasitus arjen työtilanteissa jäisi vähemmäksi.

– Myös vääjäämättömiltä näyttäneiltä työkyvyttömyyseläkkeelle joutumisilta pelastui noin 70 henkilöä. Tämä näkyy yrityksen eläkkeelle siirtymisen iän myöhentymisenä. Meiltä lähdetään eläkkeelle keskimäärin 62,4-vuotiaana, siis pari vuotta vanhempana kuin väestö keskimäärin.

Työkyvyttömyyden euromääräiset eläkemenot ovat puoliintuneet vuodesta 2006.

– Euroina mitaten tämä kaikki merkitsee huomattavaa kustannussäästöä. Teimme laskelmia siitä, mitä yhden työntekijän työkyvyttömyyseläke yritykselle voi maksaa. Hinta on noin 50 000–300 000 euroa tai se voi hurjimmillaan merkitä jopa miljoonan euron kuluerää, jos eläketapaus osuu maksuluokan reunalle, Puputti kertoo.

Siitä syystä, että työkyvyttömyyseläkeitä on saatu vähemmän suurtyönantajana Lassila & Ti-

kanoja on siirtynyt TyEL-maksuluokka 2:een.

– Tämän tason pitäminen vaatii meiltä jatkuvaa ponnistelua. Esiemistyössä oli aiemmin nähtävissä, että ns. eläkeputki ja sen käyttöön otto on houkuttelevampaa kuin järjestellä toistuvasti tuurausjärjestelyjä sairauden vuoksi työstä pois-olevalle. Aina ei ole mahdollista saada palvelutehtäviin tuuraajaa tilalle riittävän nopeasti, vaan muut työntekijät tekevät rivistä poissaolevan kaiverin työt.

– Sirius-hanke on tuonut työhömmä erittäin paljon myönteistä ilmapiiriä. Nyt kannustamme henkilöstä pitämään omasta terveydestään parempaa huolta, ja samalla työnantajakuvamme on vahvistunut henkilöstöstä huolehtivana yrityksenä.

Vaikutukset yrityksen maineeseen vaikuttavat mielikuvien ja asenteiden puolella.

– Uskon, että suurimmat esteet työelämän pollulla olemme tunnistanee. Omat asenteemme ja keskinäisen luottamuksen puute ovat ihmisten välisessä kanssakäymisessä suurimpina kompastuskivinä, henkilöstöjohtaja Inkeri Puputti kiteyttää.

Teksti ja kuvat: Anne Iivonen

Eläketurvakeskus

Sosionomi **Minna Kuusela** on nimitetty 1.10. alkaen suunnittelijaksi rekisteripalveluosastolle.

Filosofian maisteri **Tuija Nopola** on nimitetty 1.10. alkaen matemaatikoksi suunnitteluosastolle.

Filosofian maisteri **Mikko Sankala** on nimitetty 1.7. alkaen matemaatikoksi suunnitteluosastolle.

Hallintotieteiden maisteri **Katariina Talvensaari** on nimitetty 1.9. alkaen työnantajatarkastajaksi valvontaosastolle.

Eläke-Tapiola

OTK **Tarja Harju-Nurmi** on nimitetty 1.8. alkaen Eläke-Tapiolan sijoituslakimieheksi. Harju-Nurmi toimi aiemmin lakimiehenä Tapiola-ryhmän lakiasianpalvelut-yksikössä.

Varatuomari **Riitta Naaralainen-Vallila** on nimitetty 15.9. alkaen Eläke-Tapiolan pääomarahastosijoitusten pääomasijoituspäälliköksi. Naaralainen-Vallila toimi aiemmin sijoituspäällikkönä Tapiola-ryhmän sijoituspalveluissa.

KTM **Olli Nieppola** on nimitetty 20.6. alkaen Eläke-Tapiolan riskit ja talous -toimintoon riskianalyytikoksi. Tapiolaan Nieppola siirtyi Sampo Oyj:stä.

KTM **Joni Ollikainen** on nimitetty Eläke-Tapiolan sijoitustoimintoon vaihtoehtoisten sijoitusten analyytikoksi. Ollikainen toimi aiemmin analyytikkona RBC Capital Markets investointipankissa Lontoossa.

Ilmarinen

YTK **Maria Jukamo** on nimitetty kehittämispäälliköksi eläkevakuutukset-linjalle 1.10. alkaen.

Veritas Eläkevakuutus

Susanna Leham on nimitetty asiakasyhteyspäälliköksi Veritas Eläkevakuutuksen suu-rasiakaspalvelut ja myyntikanavien tuki -yksikköön Turkuun. Leham on aikaisemmin työskennellyt Veritaksessa yhteyspäällikkönä.

Työeläkkeisiin 3,6 prosentin indeksikorotus

 Työeläkeindeksin tarkistus nostaa kaikkia siihen sidoksissa olevia sosiaaliturvaetuksia ensi vuoden alusta lähtien. Työeläkeindeksi nousee noin 3,6 prosenttia vuoden 2011 tasosta.

Työeläkeindeksillä tarkistetaan maksussa olevat työeläkkeet. Työeläkeindeksin pisteluku ensi vuonna on 2407. Työeläkeindeksiä laskettaessa palkkojen muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintojen muutoksen 80 prosenttia.

Toinen työeläketurvassa laskennassa käytössä oleva indeksi on palkkakerroin. Tulevaa työeläkettä laskettaessa palkkakertoimella tarkistetaan vuosiansiot eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Palkkakertoimeksi vahvistettiin 1,291. Vuoteen 2011 verrattuna palkkakerroin nousee noin kolme prosenttia. Palkkakertoimessa palkkojen muutoksen osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutoksen 20 prosenttia.

Kolmas, mutta vähempään joukkoon vaikut-

tava indeksi on niin sanottu siirtymäajan indeksi. Sen luvuksi vahvistettiin 2663. Muutos merkitsee vajaan 3,3 prosentin nousua vuoteen 2011 verrattuna.

Siirtymäajan indeksiä käytetään laskettaessa eräitä työeläkkeitä, jotka vuoden 2005 työeläkeuudistuksen mukaan määräytyvät vanhojen säännösten mukaan.

Indeksit korottavat myös muita etuuksia

Indeksitarkistuksilla pyritään turvaamaan pitkäaikaisesti maksettavien sosiaaliturvaetuksien todellinen arvo.

Työeläkeindeksiin on sidottu yksityisten ja julkisten alojen eläkejärjestelmien mukaisten maksussa olevien ansio- ja perhe-eläkkeiden lisäksi sotilasvammalain mukaiset eläkkeet, sukupolven-

vaihdoseläkkeet, luopumiseläkkeet, luopumistuet ja -korvaukset, kuntoutusrahalain mukainen kuntoutusrahan vähimmäismäärä sekä virkamieslain mukainen toistuva korvaus.

Lisäksi työeläkeindeksiin ovat sidottuja tapaturmavakuutuslain, sotilastapaturmalain, liikennevakuutuslain, potilashahinkolain ja ympäristövakuutuksesta annetun lain mukaiset maksussa olevat etuudet. Myös palkkakerroin vaikuttaa useiden sosiaaliturvaetuksien tasoon.

Indeksitarkistukset lisäävät sosiaaliturvaetuksien kustannuksia ensi vuonna noin 809 miljoonaa euroa. Kuntien osuus lisäkustannuksista on 134 miljoonaa euroa ja valtion lähes 183 miljoonaa euroa. Pääosan kustannuksista rahoittaa yksityisten alojen eläkejärjestelmä.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain työeläketurvaa koskevat indeksit.

Työeläkevakuutusmaksu nousee 22,8 prosenttiin

 Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu on ensi vuonna 22,8 prosenttia palkkasummasta. Tämänvuotiseen verrattuna maksu nousee 0,4 prosenttiyksikköä.

Vuonna 2012 työntekijän työeläkevakuutusmaksu on alle 53-vuotiailla 5,15 prosenttia ja 53 vuotta täyttäneillä 6,50 prosenttia palkasta. Työnantajan työeläkemaksu on keskimäärin 17,35 prosenttia.

Korotus jakaantuu puoliksi työnantajan ja työntekijän maksuosuuteen. Korotuksesta sopineet työmarkkinakeskusjärjestöt noudattivat näin aiemmin päätettyä linjaa (ns. sosiaalitulo vuodelta 2009).

Vaikka sosiaalitupon mukainen korotus on työntekijöille ja työnantajalle samansuuruinen, käytännössä nousee sekä työnantajilta että työntekijöiltä perittävä maksu nyt enemmän kuin takavuosina sosiaalitupossa sovitut 0,2 prosenttiyksikköä. Tämä muutos johtuu vuosina 2006–2011 annettujen maksunpalautusten päättymisestä.

Selityksenä tähän on, että maksunpalautukset liittyivät aiempina vuosina perittyihin työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkemaksuosuuksiin. Työkyvyttömyyseläkkeiden todellinen määrä jäi ennakoitua alemmaksi ja työttömyyseläkkeestä luovuttiin kokonaan. Palautukset olivat yhteensä lähes 1,2 miljardia euroa.

Koska eläkeläisten määrä lisääntyy tulevina vuosina, ovat työmarkkinajärjestöt jo 2000-luvun alussa sopineet, että vanhuuseläkerahastointia vahvistetaan. Tätä lisärahastointia jatketaan sovitusti vuoden 2013 loppuun asti.

Tänä vuonna vanhuuseläkerahastoja täydennetään 0,5 prosenttia palkkasummasta vastaavalla rahamäärällä.

Työmarkkinakeskusjärjestöt sopivat maksukorotuksista eläkeneuvotteluryhmässä. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa työeläkevakuutusmaksun perusteet työeläkeyhtiöiden hakemuksesta.

Elinäikakerroin 0,98351

 Vuodelle 2012 elinäikakerroin on 0,98351. Toisin sanoen ensi vuonna elinäikakerroin pienentää 1,649 prosenttia vuonna 1950 syntyneiden alkavia työeläkeläin mukaisia vanhuuseläkkeitä.

Elinäikakerroimen tarkoituksena on sopeuttaa alkavien työeläkkeiden tasoa ja eläkemenoa

sen mukaan, miten odotettavissa oleva keskimääräinen elinikä muuttuu.

Jos keskimääräinen elinikä jatkaa nousuaan, elinäikakerroin pienentää kuukausieläkkeitä.

Elinäikakerroin pienentää myös työeläkelakien mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä lukuun ottamatta niihin sisältyvää tulevan ajan

eläkkeen osuutta, johon elinäikakerrointa ei sovelleta.

Tavoitteena on, että työntekijät korvaisivat elinäikakerroimen eläkettä pienentävää vaikutusta olemalla työelämässä nykyistä pidempään.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa elinäikakerroimen vuosittain.

Eläketurvakeskus miehen ikään

Jussi Vauhkonen:
Virastosta tietotaloksi
Juhlakirja
Eläketurvakeskukselle
Eläketurvakeskus 2011
226 sivua
ISBN 978-951-691-149-9

Jussi Vauhkonen toimittaman Eläketurvakeskuksen (ETK:n) juh-
lakirjan nimi Virastosta tietotaloksi
kuvaa osuvasti, miten ETK on muut-
tunut virastosta nykyaikaiseksi työ-
eläketurvan tietotaloksi 50 vuodessa.

ETK:n perustaminen liittyi olen-
naisesti yksityisen työeläkejärjestel-

män syntyyn 1961, ja sen tehtävänä
on olla yksityisten vakuutusyhtiöiden,
eläkekassojen ja -säätiöiden yhteis-
elin. Työeläkkeethän luotiin työmark-
kinaratkaisuna yksityisen lakialoitteen
pohjalta vaikeassa yhteiskunnallisessa
tilanteessa; niinpä työmarkkinajärjes-
töt ovat olleet mukana työeläkkeiden
kehittämisessä ja myös Eläketurva-
keskuksen hallinnossa. ETK:n johtaja
Heimer Sundberg kiteytti työeläkelain-
säädännön periaatteeksi – myös sosi-
aaliministeriön virkamiehille – seura-
van ohjeen: ”Työeläkkeitä ei kehitetä
ilman työmarkkinaosapuolia ja Eläke-
turvakeskuksen on oltava aina muka-
na.” Tätä ohjetta on myös noudatettu.

Juhlakirja on kolmiosainen 20
artikkelin kokoelma, jossa ETK:n
työntekijät ja muut työeläketurvan
kehittämiseen osallistuneet henki-
löt selvittävät monipuolisesti, mikä
Eläketurvakeskus on ja millainen se
on työyhteisönä, millaisia kokemuk-
sia heillä on ollut työeläketurvan tai-

paleelta sekä miten ETK on toimi-
nut työeläketurvan kehittäjänä ja
varmistajana. Artikkelien kolmija-
ko on toimiva ja lukijaystävällinen,
joskin jotkin artikkelit ovat liiankin
yksityiskohtaisia.

Juhlakirja kuvaa selkeästi ETK:ta
Suomen eläkejärjestelmien kokonai-
suuden tärkeänä kehittäjänä. Kiinnos-
tavaa on myös yhteistyö Kelan kanssa
1960-luvun eläkekiistan jälkeen, muun
muassa vuoden 1976 eläkekompro-
missi, jossa sovittiin kansaneläke- ja
työeläkejärjestelmien tehtäväjaosta.
Kompromissin yksityiskohtaisessa
valmistelussa ETK:n asiantuntijoiden
osuus oli merkittävä. Yhteistyöhän tar-
koitti asiakaspalvelun helpottumista,
sillä nyt oli käytettävissä koko maata
kattava Kelan paikallistointiverkosto –
Kelan toimistothan ottivat vastaan
80 prosenttia työeläkehakemuksista.

Yksittäisistä artikkeleista mainitta-
koon **Heikki Varhon** artikkeli, jossa
hän vastaa moniin kiinnostaviin kysy-

myksiin: Miten henkilötunnuksen idea
syntyi ja miten se tuli työeläkekorttiin?
Kuka on Suomen työeläkekortin isä ja
mistä hän oli saanut vaikutteita? Miten
työeläkekortin pohjalta syntyi väestö-
rekisteritunnus? Työeläkekorttihan
nopeutti yleisen henkilötunnuksen
käyttöön ottoa ja jopa väestörekiste-
rin syntyä.

Monen virkamiehen on syytä
myös lukea, mikä merkitys kielen-
huollolla on muu muassa monimut-
kaisen lakikielen muuttamiseksi ym-
märrettäväksi. Artikkelit vastaavat
myös kysymyksiin, miten ETK vai-
kutti vuoden 2005 työeläkeuudistuk-
seen, miten elinaikakerroin syntyi ja
mikä on kertoimen tehtävä eläkeuu-
distuksessa.

Kehitys virastosta tietotaloksi on
ollut huikea, mutta odotettavissa ole-
vat yhteiskunnalliset paineet haasta-
vat myös ETK:n.

Heikki Niemelä

Vappu Taipale:
Vanha ja vireä. Virkistyskirja
vanhoille naisille
WSOY, 2011, 335 sivua,
ISBN 978-951-0-36897-8

Vanha nainen on kaunis sanapari

Vappu Taipaleen kirja Vanha
ja vireä – Virkistyskirja vanhoille
naisille on kirjoitettu kaikkien van-
hojen naisten kunniaksi. Kirjan sa-
noma on tärkeä, sillä vanhuudesta
puhutaan liian usein sairauksina,
vaivoina ja kustannuksina.

Vanhat naiset ovat näkymättö-
missä, sukupuoleettomia, värittö-
miä ja äänettämiä. Harvassa tutki-

muksessa selvitetään, mitä mieltä
kahdeksan- tai yhdeksänkymppiset
ovat. Harvemmin myöskään näkee
myönteisiä lehtijuttuja reippaista
vanhoista rouvista.

Taipale käyttää kirjansa aineis-
tona lehtileikkeitä, artikkeleita,
tieteellisiä julkaisuja, kaunokir-
jallisuutta, omia kokemuksiaan
ja ohimennen kuulemaansa. Ker-

ronnassa omakohtaisuus ja vahva
asiantuntemus yhdistyvät solju-
vaksi ja puhuttelevaksi kokonai-
suudeksi.

Kirja on herättelevää luettavaa
myös vähän nuoremmille naisille,
sillä parhaassa tapauksessa mekin
saamme olla joskus vanhoja naisia.

Riikka Lehtelä

Yhdyskunta

www.tahtikuviot.fi

Eläkettä pitää hakea. Vanhuuseläkehakemus on hyvä tehdä noin kaksi kuukautta ennen eläkkeelle jäämistä.

Kasvu hiipuu – samoin eläkkeet

KUKA?

Jarna Pasanen

- 34-vuotias tietokirjailija, perheenäiti ja kansalaisaktivisti.
- Asuu Tampereella kunnostaen naapurien kanssa vanhaa puutalokorttelia.
- Kirjoitti vuonna 2010 yhdessä Marko Ulvilan kanssa kirjan Vihreä uusjako – fossiilikapitalismin vapautteen (Like).
- Mukana Suomen degrowth-verkoston toiminnassa. Degrowth-liike vaatii talouden kasvupakon purkamista ja rakentaa hyvinvointia kaikille kasvupakosta vapaassa yhteiskunnassa.

Oi ihana eläke! Näillä näkymin eläkeikääni on vielä kolmisenkymmentä vuotta. Aika on harmillisen pitkä – haaveilen jo bridgen ja sherrydrinkkien täyttämistä iltapäivistä, mielellään jossain lämpimässä. Toisaalta kiittelen sitä, että vanhuus siintää vasta jossain kaukana: nykyinen eläkesysteemi on niin huteralla pohjalla, ettei sen varaan joutuminen houkuttele.

Taloudessa tutisee ja pahasti. Meillä on ongelma: talouskasvu alkaa olla mahdotonta, ja ilman kasvua ei järjestelmämme toimi. Nykyisen hyssyttelyn ja kiertelyn sijaan tämä kasvudilemma pitää ottaa vakavasti.

Miksi talous ei enää voi kasvaa? Siihen on kaksi pääsyytä. Yhtäältä talouskasvua henkeä kohden mitattuna ei teollisuusmaissa saada enää aikaiseksi energiaressurssien, kuten öljyn, hiipumisen vuoksi. Fossiiliset energianlähteet ovat olleet ratkaisevan tärkeitä parisataavuotisen kasvuihmeen luomisessa. Niin pitkään kuin käytössämme oli runsaasti helppoa ja halpaa energiaa, toimi kasvukone kuin unelma. Ilman öljyn kaltaista superainetta ei kasvu-uralle enää päästä, vaikka talouteen kuinka pumpattaisiin keinotekoisia lisäkerroksia velkarahalla ja turhalla kulutuksella.

Toinen syy kasvuttomuuteen on se, että kasvu ei enää ole haluttavaakaan liiallisen ympäristövaingon vuoksi. Kasvu vaatii jatkuvaa luonnonvarojen käytön lisäämistä ja tulevien sukupolvien pöydästä syömistä. Sellainen ei enää nykytiedon valossa ole hyväksyttävää toimintaa. Muun muassa ilmastokaaoksen välttämiseksi energian käyttöä täytyy vähentää, mikä syö kasvun edellytyksiä maailmanlaajuisesti.

Nykyisenlainen eläkejärjestelmä on mahdollinen vain ympäristön ja tulevien sukupolvien siivuttamiseen perustuvassa kasvuyhteiskunnassa, ja se ei käy.

Ansiosidonnaiset työeläkkeet on ennen voitu vaivatta maksaa tilanteessa, jossa sekä väestö että talous ovat kasvaneet. Jaettavaa on tullut joka vuosi lisää ja jokaisen eläkkeelle jäävän tilalle on koulusta tullut enemmän kuin yksi työntekijä. Nyt väestömäärän ollessa vakaa ja talouden supistuksessa yhtälö muuttuu aivan toiseksi: jaossa oleviin eläkkeisiin kerättävät maksut alkavat pienentää palkansaajien tuloja.

Toissa vuonna Suomen työmarkkinoilta poistui ensimmäisen kerran enemmän ihmisiä kuin sinne tuli. Samana vuonna bruttokansantuote notkahti reilusti alas eikä ole näköpiirissä, että se nousisi reaalisesti takaisin 2008 alkuvuoden tasolle.

Johtopäätös on selvä: jos järjestelmä ei toimi, se pitää muuttaa. On siis kehitettävä yhteiskunta, joka toimii ilman jatkuvaa kansantuotteen kasvua. On opeteltava luomaan mm. sellainen eläkejärjestelmä, joka toimii ilman talouskasvua.

Eläkesopimus täytyy siis neuvotella uudestaan ja sukupolvien väliselle solidaarisuudelle täytyy löytää uusia muotoja. Ansiosidonnainen kansalaispalkka työkykyisille senioreille pelkän korkean iän perusteella ei enää toimi. Eläkeiän reipas nostaminen tai jopa poistaminen näyttääkin väistämättömältä. On mietittävä, onko vanhuuseläkkeessä kyse raihaisten, työkyvyttömiä ihmisten auttamisesta, vai reippaiden senioreiden voimavuosimenojen rahoittamisesta.

Kasvuttomassa tulevaisuudessa kaikille on mahdollista kustantaa kohtuullinen perusturva, mutta hyvin rajallisesti tai ei ollenkaan yleistä ansiosidonnaista tai yksityisesti vakuutettua lisäturvaa. Asiallinen perusturva mahdollistaa luottamuksen tulevaisuuteen kohtuullisella kulu- tustasolla. Ansiosidonnainen turva taas on kannustanut ihmisiä sitoutumaan korkean kulutus- tasoon esimerkiksi ylimitoitettulla lainanotolla, jolla on hankittu kalliita asuntoja, autoja, mökkejä ja kulutustavaroita. Mutta parhaatkin juhlat loppuvat joskus.

Entä oma eläkkeeni ja ne rattoisat sherrydrin- kit? Olen yrittänyt totutella ajatukseen, että kolmenkymmenen työvuoden sijaan minulla on vielä kolmekymmentä vuotta aikaa opetella tulemaan toimeen yhä vähemmällä. Se on meillä kaikilla edessä – niin työssäkäyvillä kuin eläkeikäisilläkin.

Mutta mitään syytä paniikkiin ei ole. Luotan siihen, että olemme kekseliäitä pystymme paljon parempaan. Samoin luotan siihen, että materiaa- lisen elintason laskeminen ei tarkoita onnellisuu- den vähentämistä. Tähänkään asti onni ei ole ollut ostettavissa kaupan hyllyltä.

Pushing for pension scheme amendments

 Paula Risikko, Minister of Social Affairs and Health, pushes pension negotiations forward.

Minister Risikko stresses that all alternatives must be considered in the negotiations in order to ensure the future of Finland's 50-year-old earnings-related pension scheme.

By early next year, the pension negotiation group, led by **Jukka Rantala**, Managing Director of the Finnish Centre for Pensions, is to come up with alternatives on how to prolong working careers and secure the financing and adequacy of the pension scheme.

Minister Risikko plans to take an active role in the steering of pension policy. Prolonging careers is not only about pension provision issues and funding, it also involves promoting working capacity and wellbeing at work. "It is particularly important to increase the employment of those partially fit for work."

Moreover, Minister Risikko wants to motivate the young to enter working life at an early stage: "Prolonging studies or taking a sabbatical after graduating may be appealing, but the long-term effects are not solely positive. Success in an increasingly global working life requires an early accumulation of professional skills and experience."

Related to this is the rapidly weakening dependency ratio, which Minister Risikko finds to be more problematic than pension providers' decreasing investment returns. "The pension scheme must be intergenerationally fair and financially sustainable," she points out. It is therefore important to not only prolong careers but to improve the pension scheme's financial sustainability through correctly leveled contributions and investment returns on pension asset.

What kind of pension scheme amendments are required is something Minister Risikko wants to leave to the pension negotiation group: "Let us see what they come up with and take it from there."

Outlook for earnings-related pensions

 The Finnish Centre for Pensions has released new long-term projections for statutory pensions in Finland. Based on Statistics Finland's 2009 population forecast, the projections extend to the year 2080.

During the next 70 years, the old-age dependency ratio will grow from the current 26.5 per cent to 54 per cent.

Using the cohort-component method, the employment rate has been projected to continue to grow until the 2030s, after which it will remain virtually unchanged.

The expected retirement age of 25-year-olds in 2025 has been assumed to increase to 61.2 years, partly due to the abolishment of the unemployment pension, partly due to the adjustment of public-sector retirement ages to correspond more closely with those stipulated in TyEL.

The old-age pension retirement risk is expected to decrease by approximately 15 per cent and the disability pension retirement risk by 5 per cent between 2010 and 2025. This trend is projected to continue until 2060.

As of 2012, the annual real-term income growth is projected to be 1.6 per cent and the annual inflation 1.7 per cent. The real-term return on investments has been set at 3.5 per cent as of 2012, a drop of 0.5 per cent compared to the previous long-term projection.

The earnings-related pension expenditure in relation to the wage sum is expected to grow from the current 25.6 per cent to 34 per cent by 2030. During the following two decades, it will settle at 31 per cent.

The purchasing power of the monthly average pension will increase from the current EUR 1,370 to EUR 3,321. By 2080, the average pension in relation to the average wage will shrink to 40.2 per cent, mainly due to the effects of the life expectancy coefficient.

The TyEL contribution will continue to grow until the early 2030s, after which it will settle at 26-27 per cent of the wages. The contribution of a 53-year-old employee will thus grow from the current 4.7 per cent to 7 per cent by 2030.

In addition to the baseline projection, the report also includes alternative projections.

In the optimistic scenario, the low pension risk, a rapid increase in the earnings level and a 4.5 per cent real-term return on investments have been combined. The statutory pension expenditure in relation to GDP would remain one percentage point below and the TyEL contribution level 3.5 percentage points below those in the baseline projection.

The pessimistic scenario combines a high retirement risk, a slow increase in earnings level and low investment returns. In this scenario, both the pension expenditure in relation to GDP and the TyEL contribution level would exceed those in the baseline projection.

(Source: Ismo Risku *et al.*, [forthcoming in English], *Statutory Pensions in Finland: Long-term projections 2011*)

Favourable development of pensioner income

 The past decade was a time of growth in pension provision. The number of pension recipients grew by more than 200,000. The real-term average pension increased by 20 per cent. The real-term pension level of retirees grew by 13 per cent due to index increases, changes in pension types and changes in the level of the national pension.

The average old-age pension in 2010 was 50 per cent of the average earnings. Throughout the 2000s, new old-age pensions were on a 60 per cent level.

On average, more than one third of the income of pensioner households is other than pension income. Retirees' purchasing power improved by nearly 20 per cent, and compared to 2000, their annual real-term earnings grew by a total of EUR 4,500.

Throughout the 2000s, the pensioner income remained at 70-74 per cent in relation to the income of the working population. In relation to the income of the total population, the pensioner income level stood at 85 per cent in 2009.

In line with the working population, the majority of pensioners found it relatively easy to manage on their income. Students and the unemployed found it significantly more difficult to do so.

The continued economic wellbeing of pensioners is evidenced also in European comparisons. From pensioners' point of view, Finland remains an average European country.

However, a considerable number of pensioners receive a low income.

The real-term level of the average disability pension remained unchanged throughout the 2000s, i.e. disability pensions are increasingly lower than average earnings. The economic wellbeing of pensioners on a disability pension weakened in relation to both pensioners on other pension types and the income level of the working population.

The risk of poverty is particularly high among pensioners aged less than 55 and living alone. Compared to households with two or several members, their risk of poverty is manifold.

Income gaps and the risk of poverty of pensioners grew particularly during the mid-2000s, still continuing higher than in the early 2000s.

(Source: Mikko Kautto, 2011, *Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo 2000-2010* (Pensions and pensioner income 2000-2010)).

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT OVAT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI

JULKAISUJA VOI MYÖSTILATA PAPERIVERSIONA KOTISIVULTA TAI OSOITTEESTA AINEISTOTILAUSET@ETK.FI (TAIVAIHDE 010 7511)

TILASTOJA

Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2010 **Statistik över pensionstagarna i Finland 2010** **Statistical Yearbook of Pensioners in Finland 2010**

Julkaisu sisältää tietoja kaikista työ- ja kansaneläkejärjestelmästä eläkettä saavista, eläkkeelle siir-
tyneistä ja eläkemenoista. Tilasto tuotetaan yhteis-
työssä Kansaneläkelaitoksen kanssa ja se ilmestyy
osana Suomen virallista tilastoa.

ISSN 1795-5165 Suomen virallinen tilasto
(painojulkaisu)
ISSN 1796-0479 Suomen virallinen tilasto
(verkkojulkaisu)
ISSN-L 0780-3028 Tilasto Suomen eläkkeensaajista
ISSN 0780-3028 Tilasto Suomen eläkkeensaajista
(painojulkaisu)
ISSN 1795-522X Tilasto Suomen eläkkeensaajista
(verkkojulkaisu)

Tilasto Suomen eläkkeensaajista **kunnittain 2010** **Statistik över pensionstagarna i Finland** **efter kommun 2010**

Tilastossa on kunta- ja maakuntakohtaisia tietoja
eläkkeensaajien lukumääristä, väestöosuuksista,
kokonaiseläkkeestä sekä eläkemenoista. Tilasto on
Eläketurvakeskuksen ja Kelan yhteisesti tuotta-
ma ja se ilmestyy osana Suomen virallista tilastoa.

ISSN 1795-5165 Suomen virallinen tilasto
(painojulkaisu)
ISSN 1796-0479 Suomen virallinen tilasto
(verkkojulkaisu)
ISSN-L 1238-1004 Tilasto Suomen eläkkeensaajista
kunnittain
ISSN 1238-1004 Tilasto Suomen eläkkeensaajista
kunnittain (painojulkaisu)
ISSN 1795-9853 Tilasto Suomen eläkkeensaajista
kunnittain (verkkojulkaisu)

RAPORTTEJA

Eläkkeet ja eläkkeensaajien toimeentulo **2000–2010**

Raportti tarjoaa uusimpiin aineistoihin perustu-
vaa tietoa eläkepolitiikan toimeentulotavoitteiden
arviointiin. Eläkkeensaajien taloudellista asemaa
tarkastellaan eläkerekisterien ja tulonjakotilasto-
jen avulla. Eläkeläisten tilannetta valotetaan myös
heidän omien kokemustensa ja eurooppalaisen
vertailun avulla.

Tekijä: Mikko Kautto (toim.)
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 04/2011
ISBN 978-951-691-153-6 (nid.)
ISBN 978-951-691-154-3 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Lakisääteiset eläkkeet **– pitkän aikavälin laskelmat 2011**

Raportissa esitellään Eläketurvakeskuksen pitkän
aikavälin laskelmat lakisääteisten eläkkeiden kehi-
tyksestä vuosille 2011–2080. Pääpaino on työeläk-
keitä koskeissa laskelmissa. Raportissa tarkastel-
laan eläkemenojen ja keskimääräisen etuustason
kehittymistä sekä yksityisen alan työeläkkeiden
rahoitusta. Rahoituslaskelmien keskeisempiä tu-
loksia ovat TyEL-maksun ja -varojen kehitys.

Tekijät: Ismo Risku, Kalle Elo, Tapio Klauvo, Sergei
Lahti, Hannu Sihvonen ja Risto Vaittinen
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 05/2011
ISBN 978-951-691-155-0 (nid.)
ISBN 978-951-691-156-7 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

KÄSIKIRJOJA

Pääoma-arvokertoimet

Kirjassa tarkastellaan työeläkejärjestelmässä käy-
tettyjä pääoma-arvokertoimia, joita käytetään
muun muassa vakuutusmaksujen ja vastuuvelan
laskennassa. Pääoma-arvokertoimet ja niiden las-
keminen esitellään eläkelajeittain. Lisäksi kirja si-
sältää laskuesimerkkejä pääoma-arvokertoimien
käyttämistä.

Tekijät: Jaakko Aho ja Mikko Sankala
Sarja: Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 02/2011
ISBN 978-951-691-151-2 (nid.)
ISBN 978-951-691-152-9 (PDF)
ISSN-L 1795-9578
ISSN 1795-9578 (painettu)
ISSN 1798-7504 (verkkojulkaisu)

TILASTORAPORTTEJA

Tilastoraportti vuoden 2010 **kustannustenjaosta**

Raportissa esitetään kustannustenjaon periaatteet
sekä vuoden 2010 kustannustenjaon tilastolukuja
ja aikasarjoja. Raportissa on myös tietoa kustan-
nustenjaon kertoimista ja kustannustenjakoa kos-
kevista lakipykälistä, perusteista ja ohjeista. Tilas-
totaulukoissa on tietoa maksetuista eläkkeistä ja
kustannustenjaon kautta kulkeneista rahavirroista
sekä kustannustenjaon ennakoiden vertailua to-
teutuneisiin tietoihin. Ilmestyy joulukuun aikana.

Tekijät: Minna Lehmuskero ja Klaus Silvennoinen
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 05/2011
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1459-3823 (painettu)
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)

